

Uit de geschiedenis van CNV Jongeren

Jongeren in de vakbeweging (5)

Uit de geschiedenis van CNV Jongeren

Inhoudsopgave

Inleidend.....	3
Bij de tweede 'druk'.....	4
Verantwoording	5
Tijdslijn	6
<i>In de kantlijn: voorzitters van WJ-CNV/ CNV Jongeren</i>	6
Voor de oorlog: 'Jeugd rapport' en 'Aspirantenclubs'.....	7
<i>In de kantlijn: de Besturenbond, een onbekend fenomeen</i>	8
1945-1955: de aanloop naar Werkende Jeugd CNV	9
7 oktober 1955: 'Werkende Jeugd CNV' is een feit.....	11
De impact van '1968': van jeugdclubs naar actievoeren.....	13
Maatschappelijke dienstplicht	14
Jongerenhuisvesting.....	14
<i>In de kantlijn: hoeveel potentiële jonge vakbondsleden in een vergrijzende samenleving?</i>	15
De moeilijke jaren '70.....	15
<i>In de kantlijn: Structuur</i>	16
<i>In de kantlijn: de grote 'ledensprong' van 1973</i>	19
Ontwikkelingssamenwerking	19
Aan de weg timmeren in de crisisjaren '80	21
<i>In de kantlijn: organisatie van het CNV-jongerenwerk.....</i>	23
WJ-CNV en de spanningen tussen KWJ en NVV-Jongerencontact.....	26
'De botsing' en een stille naamswijziging.....	27
De brugfunctie van het bondsjongerenwerk	30
<i>In de kantlijn: kleine oneffenheden</i>	32
De relatie met de CNV-vakcentrale.....	32
<i>In de kantlijn: vakbond of vakcentrale...wat is het verschil?.....</i>	33
1997: Future Card...op de rand van de afgrond.....	35
1998: 'Werkende Jongeren CNV' wordt 'CNV Jongeren'.....	36
<i>In de kantlijn: financiën</i>	37
<i>In de kantlijn: 'Probeer de bond'.....</i>	39
<i>In de kantlijn: wanneer ben je jong?</i>	41
Balans en uitdaging	42
<i>Bronnen/ Verder lezen:.....</i>	43

Inleidend

Deel 5 van [de serie 'Jongeren in de vakbeweging'](#) is gewijd aan de diverse jongerenorganisaties die binnen het raamwerk van het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) bestonden, dan wel bestaan.

Het begin van deze reeks artikelen ligt in 2021. Een interview met Ronald Huizer over het weinig bekende FNV-Bondgenoten-project 'MyUnion/JobCircle' uit 2007-2009 vormt de start van een intussen twee jaar durende 'speurtocht' naar vakbondsjongerenwerk.

Voor mij geen bekend gebied, en al zeker niet uit eigen ervaring. Als 23-jarige werknemer stroomde ik destijds, in 1974, direct door naar NVV-bond 'Mercurius'.

Het toenmalige NVV-Jongerencontact bleef voor mij onbekend en dus onbemind, de van oorsprong katholieke KWJ kende ik alleen uit de (actie)kranten. En met het CNV had ik indertijd, als prediker van de klassenstrijd helemaal niets. Het maakt deze 'klus' in de jaren '20 van deze eeuw alleen maar fascinerender.

Eerder in deze reeks verscheen al een bundeling van oudere webartikelen over de aan de Katholieke Vakbeweging gelieerde jongerenorganisaties, waarin Geert Wagenaer, jarenlang lid van het VHV-bestuur, veelvuldig als auteur voorkomt. Ook voor de nu voorliggende tekst is gebruik gemaakt van zijn in 2012 op de VHV-website gepubliceerde stuk over Werkende Jongeren CNV (zie Verantwoording).

Verder maken deel uit van deze [serie artikelen](#):

- 'Bondsjongerenorganisaties door de jaren heen', een introducerende tekst
- een stuk over de dalende organisatiegraad, juist ook onder jongeren, n.a.v. de alarmerende [CBS-cijfers](#) in 2021
- de bespreking van de publicatie 'Effectief Vakbondswerk' van Paul de Beer en Peter van der Valk¹, waarin een analyse van twee vakbondsjongerenprojecten
- het artikel over jongerenwerk van NVV en FNV zit nog 'in de pijplijn'

De nu voorliggende verkenning naar het vakbondsjongerenwerk van het CNV is opgezet vanuit de intentie 'één, hooguit twee A4tjes'. Dat is dus een beetje uit de hand gelopen, maar wat ik las en hoorde is - meen ik zelf - wel zo boeiend dat ik niet teveel heb willen schrappen. En als 'tijd' geen rol zou hebben gespeeld, was het geheel waarschijnlijk nog verder uitgedijd.

Maar ook nu is het resultaat een redelijk dikke pdf, wij noemen het een VHV-Digiboek.

Hopelijk is het leesbaar en informatief.

De auteur verwelkomt verdere aanvullingen en correcties, bij voorkeur via redactie@vakbondshistorie.nl

Jan Verhagen
10 mei 2023

¹ Paul de Beer is *Wetenschappelijk directeur van het Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging*, Peter van der Valk is zelfstandig onderzoeker.

Bij de tweede 'druk'....

'Uit de geschiedenis van CNV Jongeren' is een VHV-Digiboek, dus van 'drukken' in de fysieke zin van het woord is geen sprake. Dat maakt flexibel, en kan het opnemen van aanvullingen, wijzigingen en correcties versnellen. Die aanvullingen, wijzigingen en correcties versnellen zijn er al snel na de eerste openbaarmaking gekomen, voldoende om deze tweede 'druk' te lanceren.

Wat is toegevoegd?

- een aanvullend hoofdstuk over de betrokkenheid van WJ-CNV bij 'ontwikkelingssamenwerking'
- een (vooralsnog incompleet) overzicht van voorzitters van WJ-CNV, Jongerenorganisatie CNV en CNV Jongeren tussen 1978 en 2023
- Jan van Treuren (voorzitter vanaf 1974) over de impact van in 1973 genomen besluiten, waardoor alle jonge CNV-leden automatisch lid van WJ-CNV zijn, op de zelfstandigheid van WJ-CNV

24 mei 2023

Verantwoording

"Uit de geschiedenis van de werkende jeugd CNV": onder die titel publiceerde oud VHV-bestuurslid Geert Wagenaer al in 2012 een lezenswaardig stuk over de CNV-Jongerenorganisaties op deze website.

In de nu voorliggende beschouwing zijn de nodige citaten uit zijn tekst gebruikt: steeds wanneer *Geert Wagenaer* aan het woord komt, betreft dit passages uit het betreffende artikel.

Dit is aangevuld met verhalen en informatie uit andere schriftelijke, maar ook mondelinge bronnen, zoals de uitgebreide interviews die de auteur mocht hebben met toenmalige hoofdrolspelers als André Bal en Wyb Kusters.

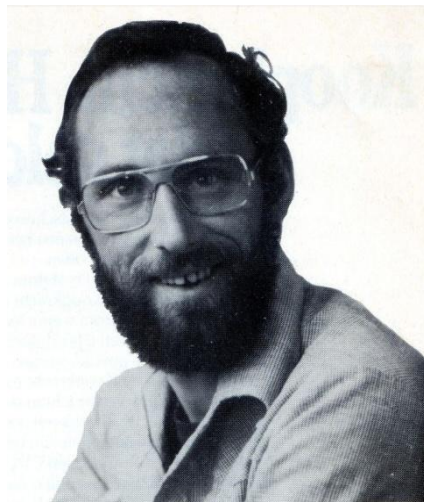
André Bal was tussen 1978 en 1982 voorzitter van Werkende Jeugd-CNV (vanaf 1980: *'Werkende Jongeren'*), afgekort: WJ-CNV.

Wyb Kusters begon in 1978 op 24-jarige leeftijd als Provinciaal Medewerker, en is later algemeen secretaris respectievelijk penningmeester van WJ-CNV geweest, en wel van 1980 tot 2000. Beiden hebben hun loopbaan daarna vervolgd in andere CNV-organisaties.

Daarnaast deed CNV-historicus en VHV-redacteur Piet Hazenbosch, zowel schriftelijk als mondeling, de nodige duiden in het zakje. Ook collega-redacteur Harry Peer kwam met enkele belangwekkende suggesties en correcties. Floor van Gelder en Piet Hazenbosch hebben de tekst ook in taalkundig opzicht 'op punt gesteld'.

'Warempel', april-mei 1978. Een nieuwe medewerker wordt voorgesteld: Wyb Kusters

André Bal in 1978

Piet Hazenbosch in 1986 bij het afscheid van CNV-voorzitter Harm van der Meulen

Tijdslijn

TIJDSLIJN CNV-JONGERENORGANISATIES		
<i>Voor de oorlog</i>		
jaren '20	Aspirantenclubs	Grafische bond en Hout-&Bouwbond
1931	'Jeugd rapport'	Gericht op de bonden: voorstel voor een jeugdrubriek in de bondsbladen, en advies om jeugdclubs op te richten
jaren '30	Op werkloze jeugd gerichte activiteiten	Samen met overheid, kerken, jongerenorganisaties: cursussen, leer- en werkkampen
<i>Vanuit de CNV-vakcentrale</i>		
1955-1980	'Werkende Jeugd-CNV	Vanaf 1973: CNV-leden tot 25 jaar zijn automatisch lid van WJ-CNV ²
1980-1998	'Werkende Jongeren-CNV	Bovengrens voor lidmaatschap wordt 27 jaar
1998-ca 2001 ³	'De Jongerenorganisatie CNV'	Enkele jaren na de oprichting omgedoopt in CNV Jongeren
ca 2001-heden (2023)	CNV Jongeren	Aparte bond, met ca 1300 leden; door het initiatief 'Future Card' rond de eeuwwisseling tijdelijk rond de 70.000 (!) leden
<i>Vanuit CNV Vakmensen</i>		
2010-heden	'Probeer de Bond'	<ul style="list-style-type: none"> • onderdeel van CNV Vakmensen • vanaf 2010 • gratis, alleen voor jongeren t/m 22 jaar (ook studerende)

In de kantlijn: voorzitters van WJ-CNV/ CNV Jongeren

Hieronder een niet 100% complete 'lijst van voorzitters'. [Correcties, aanvullingen - en jaartallen - zijn welkom](#). In het bijzonder zijn we benieuwd naar namen van voorzitters uit de periode vóór 1978!

Henk Moes
 Jan van Treuren (1974-1978)(eerste fulltime voorzitter)
 André Bal (1978-1982)
 Joop Bleeker
 Gerda Verburg (1986-1990)
 Evert Jan Hazeleger
 Laurette Spoelman
 Bart Schnoor (1996-1997)
 Lineke Maat (1997-2000)
 Teusjan Vlot (2000-2003)
 Antoon Blokland (2003-2006)
 Klaas Pieter Derks (2006-2009)
 Jesse Klaver (2009-2010)
 Ijmert Muilwijk (2010-2013)
 Michiel Hietkamp (2013 – 2016)
 Semik Eski (2016-2020)
 Justine Feitsma (2020-heden [= 2023])

² Karst Dijkstra 'Beweging in beweging - Het CNV na 1945' - blz. 220 (Utrecht 1979).

³ Het precieze jaartal van de naamswijziging heb ik niet kunnen achterhalen.

Voor de oorlog: 'Jeugdrapport' en 'Aspirantenclubs'

Bij het CNV is er ook voor de Tweede Wereldoorlog aandacht voor werkende jeugd. Voormalig voorzitter van Werkende Jeugd CNV, André Bal vermeldt in zijn toespraak op de jubileumbijeenkomst van de organisatie, op 25 januari 1980, dat in de jaren '20 de CNV Grafische bond en de Hout-&Bouwbond bijzondere aandacht hadden voor jonge leden via 'aspirantenclubs'. Daarmee stimuleerden zij algemene vorming, begeleidden jongeren, en stimuleerden ouderen tot het geven van het goede voorbeeld.

[Geert Wagenaer](#) schrijft over die vooroorlogse periode: ·

"In de eerste algemene vergadering van het CNV (1910) werd door middel van een inleiding al aandacht besteed aan Jeugd en vakbeweging. De nadruk lag toen nog voornamelijk op de werving van jonge leden. Toch zou het nog twee decennia duren eer er gesproken kon worden van structureel jongerenwerk.

Begin jaren '30 probeerde de christelijke vakcentrale de vroege aandacht voor de werkende jeugd concreter vorm te geven. We moeten hierbij wel bedenken dat er toen geen subsidies beschikbaar waren. De vakcentrale had haar opbouwfase nog niet afgerond en de financiële middelen waren vanzelfsprekend beperkt.

Er werd een commissie geïnstalleerd die een antwoord moest formuleren op twee vragen. Wat moeten de aangesloten organisaties en wat moet het CNV zelf doen voor aspirant-leden der aangesloten organisaties? Welke is de taak der christelijke vakbeweging ten opzichte van het nijverheidsonderwijs en de regeling van het leerlingwezen?

Op 25 april 1931 werden de bevindingen van de commissie als een 'Jeugdrapport' aan het dagelijks bestuur van het CNV aangeboden. "Doel van het jeugdwerk zij, den jeugdigen vakgenoot in de voor hem zoo moeilijke eerste jaren van leven als werknemer te dienen, hem te steunen bij de moeilijkheden waarmee hij in die periode in aanraking komt, mede te werken aan zijn vakkundige en sociale ontwikkeling en hem blijvend aan de christelijke vakbeweging te binden".

Om dat te verwezenlijken moesten door de aangesloten vakbonden jeugdclubs worden opgericht en in de bondsbladen een jeugdrubriek worden opgenomen."

Voorafgaand aan dit rapport had op 15 en 16 april 1929 een sociale conferentie plaatsgevonden in het vakantie-oord ([sic](#)) van het C.N.V. te Putten onder de titel *Vakbeweging en jeugd*.⁴

Wagenaer vervolgt:

"Een lid van het hoofdbestuur van de centrale werd met de verantwoordelijkheid van alle jeugdactiviteiten belast. Het CNV moest – al dan niet door tussenkomst van de Besturenbonden⁵ – bijeenkomsten organiseren en daarvoor de inhoud verzorgen. Het werk van de vakbeweging moest worden afgestemd met andere jeugdorganisaties. En omdat allemaal serieus te doen werd de verantwoordelijkheid voor en de dagelijkse leiding van het jeugdwerk de taak van een bezoldigde bestuurder.

Het betekende een uitbreiding van het aantal bestuurders van drie naar vier. Die vierde bestuurder moest onder meer stimuleren dat door de bonden zomercursussen werden georganiseerd. Er werd weer een jeugdconferentie georganiseerd om onderdelen van het Jeugdrapport verder uit te werken. De aandacht voor de eigen CNV-activiteiten ging hand in hand met aandacht voor verbetering van het vakonderwijs. Ook werd benoemd wat door het CNV werd verstaan onder jeugd, namelijk jongeren "die de leeftijd van 20 jaar nog niet hebben bereikt".

In de jaren '30 werd ook het CNV, evenals de andere vakcentrales en aangesloten bonden,

⁴ <https://iisg.amsterdam/en/detail?id=https%3A%2F%2Fiisg.amsterdam%2Fid%2Fitem%2F509527>

⁵ Voor toelichting op het begrip 'Besturenbond': zie het aparte tekstkader.

gedwongen aandacht te schenken aan de gevolgen van de werkloosheid, in het bijzonder onder jongeren."

Karst Dijkstra, auteur van 'Beweging in beweging', over het CNV na 1945, preciseert dit laatste: het CNV organiseert in de crisisjaren, samen met overheid, kerken en jeugdorganisaties, cursussen, leer- en werkkampen, speciaal gericht op werkloze jongeren.⁶

In de kantlijn: de Besturenbond, een onbekend fenomeen

Geert Wagenaer gebruikt in zijn artikel de term 'Besturenbonden'. André Bal legt uit: *"In de jaren 20-30 van de vorige eeuw stimuleerde de bonden en de vakcentrale de totstandkoming van plaatselijke CNV-afdelingen waarin plaatselijke vakbonden gingen samenwerken. In het bestuur van die plaatselijke afdelingen zaten dan vaak de vertegenwoordigers van de bonden zoals de Hout en Bouwbond, landarbeiders, metaalbewerkers, ambtenaren etc. Dat werd een Besturenbond genoemd. Die plaatselijke besturenbond verzorgde dan de algemene zaken zoals de hulding van jubilarissen, voorlichting over het loonbeleid etc.*

Soms nam het plaatselijke werk zo toe dat er ook eigen gebouwen gekocht werden voor de bijeenkomsten. Tot in de jaren 80 was zo bijvoorbeeld het CSB gebouw in Utrecht aan de Kromme Nieuwegracht (Christelijk Sociale Belangen) via een ingewikkelde constructie mede eigendom van het CNV."

Piet Hazenbosch: *"Christelijke besturenbonden (CBB's) zijn oorspronkelijk samenwerkingsverbanden van lokale christelijk-sociale organisaties. De eerste CBB werd opgericht in 1900 in Kampen (dus ruim voor het ontstaan het CNV). Lokale afdelingen van Patrimonium, het Christelijk Werkliedenverbond en (latere) CNV-bonden bundelen hun krachten op lokaal niveau. In de loop van 1919 wordt door [CNV-penningmeester J.S. Ruppert](#)⁷ een financiële regeling getroffen met de CBB's, die er op neer komt dat deze lokale organisaties financieel volledig afhankelijk worden van de CNV-vakcentrale en daarmee in feite mantelorganisaties van de christelijke vakcentrale op lokaal niveau. De opheffing van het CNV en andere christelijk-sociale organisaties in 1941 leidde ook tot het einde van de CBB's. Na de oorlog worden de CBB in veel gevallen opnieuw opgericht, maar nu zijn het feitelijk lokale samenwerkingsverbanden van CNV-bonden, alhoewel niet altijd alle CNV-bonden deelnamen in de CBB's."⁸*

⁶ Karst Dijkstra 'Beweging in beweging - Het CNV na 1945' -blz. 217 (Utrecht 1979).

⁷ De vader van de in dit stuk veelvuldig geciteerde Marinus Ruppert.

⁸ Piet Hazenbosch heeft ook in zijn proefschrift het nodige over de CBB's geschreven: 'Voor het volk om Christus' wil' - Hilversum/ Amsterdam 2009, blz. 55 e.v.

1945-1955: de aanloop naar Werkende Jeugd CNV

Al in de eerste naoorlogse jaren blijkt de vakbeweging te worstelen met een geringe aantrekkingskracht onder jongeren. Het in verhouding lage aantal jonge vakbondsleden is voor het CNV een sterk motief voor extra aandacht: het 'jongerenprobleem' is allesbehalve nieuw voor de vakbeweging!

Piet Hazenbosch, 'de geschiedschrijver van het CNV' schrijft in zijn [proefschrift](#) : "In 1950 wordt besloten tot de instelling van een Centrale Jeugd-Commissie, die zich moet buigen over de organisatorische kanten van het jeugdwerk. Het is dringend nodig dat er aandacht komt voor het werven en binden van jongeren aan de vakbeweging. 'Het percentage niet-georganiseerde jeugd is enorm opgelopen. Voor geheel Nederland geldt, dat 70% van de jongeren tussen de 15 en 24 jaar behoort tot de ongeorganiseerde groep. Voor het Protestants-Christelijke deel van ons land ligt dit percentage zelfs op 75%'." ⁹

Aan de oprichting van WJ-CNV gaan jaren van voorbereiding vooraf. Aanvankelijk is het vakbondswerk met jongeren vooral een taak voor de afzonderlijke bij het CNV aangesloten bonden, maar na 1946 wint de gedachte veld, dat dit beter centraal kan worden opgezet. ¹⁰ Wellicht speelt ook dan al mee dat de overheid specifieke subsidievoorwaarden aan organisaties stelt qua omvang en werkingsfeer? ¹¹ Het is CNV-verbondssecretaris [J.Schipper](#) , die na 1945 met het jeugdwerk wordt belast.

Jan Schipper, na 1945 belast met het CNV-jeugdwerk

André Bal: " Er is tussen 1945 en 1955 best veel discussie geweest over de mate van zelfstandigheid van de nieuwe jongerenbeweging. Ruppert was voor een min of meer zelfstandige jongerenbeweging. Anderen, zoals Schipper en Ameling, waren voor meer controle. Vervolgens is Henk Gordeau tot jeugdwerkleider aangesteld, een charismatisch man, die de zaak tot bloei wist te brengen met allemaal jongerenverenigingen in het land. Daardoor groeide het aantal heel snel van 40 tot 160."

De groeiende interesse voor jongeren is, net als bij de andere vakcentrales, mede ingegeven door zorgen over een door de oorlog en de daarop volgende snelle industrialisatie 'moreel-losgeslagen' jonge generatie van 'fabrieks- en massajeugd' ¹² en, meer CNV-specifiek, de daaraan verbonden bekommernis om het behoud van Christelijke identiteit.

Geert Wagenaer schetst: "Ook de morele ontwikkeling vormde een bron van zorg. Door de uitzending van dienstplichtigen 'overzee' werden veel jongeren aan de wederopbouw van ons land en aan de mogelijkheid om kennis te nemen van het vakbondswerk en de kaderscholing van de vakbeweging onttrokken. De jeugdclubs en zomerkampen misten daardoor een groot deel van de werkende jeugd tussen 19 en 22 jaar. De werving van jongeren werd door drie jaar dienstplicht aanzienlijk bemoeilijkt...Ging van de oude levensverbanden een – ook voor de jeugd – bewarende invloed uit, met de komst van de industrialisatie betreedt de jonge arbeider(ster) een geheel nieuw, onbekend terrein, vallen oude banden weg en ontbreken nieuwe om hem of haar op te vangen.

⁹ De Arnhemsche Courant van 8/10/1955 citeert dezelfde cijfers uit de mond van M. Ruppert, toenmalig voorzitter van het CNV.

¹⁰ Dijkstra blz. 218.

¹¹ In 'Toevallig Jong' (Nijmegen 1982) stellen Luuk Brug en Erik Bloemen dat de overheid alleen landelijke jongerenorganisaties wenste te subsidiëren en daarmee, in ieder geval bij het NVV, een belangrijke impuls gaf aan het streven naar één landelijke vakbondsjongerenorganisatie ('Toevallig Jong', blz. 18).

¹² Veel gebruikte andere termen in die tijd: bedrijfsjeugd of 'ongegrepen jeugd'.

De morele ontwikkeling van de 'massajeugd' vormt een bron van zorg – niet alleen voor de christelijke vakbeweging, maar voor de samenleving in haar geheel. Vanuit dat perspectief gaat het niet alleen om het scholen van jongeren, maar juist om het vormen van toekomstige generaties."

Marinus Ruppert in 1947

Ook toenmalig CNV-voorzitter Ruppert spreekt hierover op 7 oktober 1955, tijdens de oprichtingsbijeenkomst van WJ-CNV zijn grote zorgen uit: *"De jeugd raakt er steeds meer aan gewend de activiteiten van personen, groepen en organisaties los te maken van het Evangelie. Dit betreft niet in de eerste¹³ plaats het optreden in de maatschappij en de besteding van de vrije tijd...De industrialisatie doet op het platteland al de banden en verbanden wegvallen. In de plaats daarvan komen vele nieuwe, maar niet altijd goede invloeden...De Christelijke Vakbeweging heeft hier een taak. Zij is geen automaat voor belangenbehartiging."*¹⁴

Dit leidt er mede toe dat vormingswerk en verantwoorde vrijetijdsbesteding sterk op de voorgrond tredende activiteiten van WJ-CNV zullen worden.¹⁵

In hoeverre de angst voor communistische beïnvloeding, bijvoorbeeld via de aan de CPN gelieerde EenheidsVakCentrale (EVC) ook bij het CNV nog meespeelt, is niet geheel duidelijk. Die angst is direct na de oorlog bij de KAB¹⁶, maar vooral bij het NVV breed aanwezig. Het valt te betwijfelen: 'Werkende Jeugd CNV' ziet pas in 1955 het levenslicht, als de koude-oorlogskaarten wel zo'n beetje geschud zijn, en de EVC al sterk is gemarginaliseerd. De zorgen van ouderen over de jonge generaties worden in die jaren waarschijnlijk meer beïnvloed door de aanstormende en *zederverwilderende* rock&roll¹⁷ dan door de dreiging van het communisme.

¹³ Gezien de context lijkt hier sprake van een (journalistieke?) verschrijving en bedoelt Ruppert 'niet in de laatste plaats'.

¹⁴ Arnhemsche Courant, 8 oktober 1955.

¹⁵ Idem.

¹⁶ Katholieke Arbeiders Beweging, voorloper van het NKV.

¹⁷ In juli 1955 bereikt Bill Haley met 'Rock around the clock' voor het eerst [de top van de Amerikaanse Billboard-lijst](#). In november van dat jaar [slaat het over naar het Verenigd Koninkrijk](#), en ook [de Nederlandse top 20 van 1955](#) bevat al vijf Rock&Roll-nummers.

7 oktober 1955: 'Werkende Jeugd CNV' is een feit

Op vrijdag 7 oktober 1955, [een bewolkte, enigszins regenachtige dag](#)¹⁸, is het zover: in Putten wordt de *Christelijk Sociale Jeugd-organisatie 'Werkende Jeugd'* opgericht.

Het CNV telt dan op een totaal van 200.000 leden zo'n 30 tot 40.000 jongeren tussen 15 en 24 jaar.¹⁹

Vijftien tot twintig procent ... 'Verblijvend', aldus [CNV-voorzitter Ruppert](#) tijdens de oprichtingsbijeenkomst.

Toch is dat volgens hem te laag: slechts 25% van de protestants-christelijke jongeren is georganiseerd, tegen 30% voor heel Nederland.²⁰

In het verlengde van de eerder geciteerde 'zorgen van Ruppert' wordt de primaire doelgroep van Werkende Jeugd CNV de bedrijfsjeugd, ook wel omschreven als 'massajeugd' of 'ongegrepen jeugd'.²¹

Voor de oorlog was CNV-jongerenwerk bedoeld voor ongehuwde werkende jongeren onder de twintig jaar. In 1955 wordt die doelgroep uitgebreid tot *"alle ongehuwden, in de leeftijd van 14 tot 25 jaar, die arbeid in loondienst of daarmee gelijk te stellen arbeid verrichten en alle studerende in de leeftijd van 14 tot 25 jaar, van wie mag worden aangenomen dat zij arbeid in loondienst zullen gaan verrichten."* (Wagenaer)

Nog steeds is 'ongehuwd zijn' dus een voorwaarde, ook in 1955. Het lidmaatschap van de CNV jongerenorganisatie eindigt voor beide seksen van rechtswege door het huwelijk. Zo gaat dat in die tijd, en beslist niet alleen in Protestants-christelijke of Rooms-katholieke kring. *"Mannen die trouwen kunnen lid worden van een van de CNV-bonden. De bestemming van gehuwde vrouwen is in die jaren niet het arbeidsproces, en daarmee de vakbeweging, maar het gezin."*

'Werkende Jeugd CNV', lijkt, net als de qua praktisch functioneren sterk op cultuur en ontspanning gerichte NVV-evenknie 'Jonge Strijd', te worstelen met de plek van belangenbehartiging in het takenpakket. Toch wordt het wel als taak van de organisatie gezien: werkgelegenheid, huisvesting, jeugdlonen, onderwijs, medezeggenschap, maar ook ontwikkelingssamenwerking en internationaal vakbondswerk krijgen vanaf het begin aandacht.

Maar in de praktijk hebben bij WJ-CNV de meer op ontspanning en vrije tijd gerichte activiteiten zoals toneel en cabaret, naast vorming de overhand tijdens de eerste 10-15 jaar. Ontspanning en vrije tijd krijgen vooral vorm in lokale jeugdclubs en zomerkampen. Daarnaast eisen de op vorming gerichte cursussen, gespreksbijeenkomsten en conferenties een aanzienlijk deel van mensen en middelen op.

Opmerkelijk contrasterend met het sterke centralisme in NVV-kring, maar in lijn met zijn opvattingen over de mate van zelfstandigheid van de jongerenbeweging, is wel de volgende zinsnede in het verhaal van Ruppert op 7 oktober: *"De beweging kan niet van bovenaf worden opgelegd, maar zal van onderaf moeten groeien."*²²

In de eerste jaren van het bestaan groeit het aantal jeugdclubs van 20 in 1955 naar 93 in 1958.²³

Arnhemse Courant 8 oktober 1955

¹⁸ Dijkstra noemt (zaterdag) 8 oktober; de Arnhemse Courant van 8 oktober heeft over 'gisteravond' (=7 oktober).

¹⁹ Arnhemse Courant 8 oktober 1955.

²⁰ idem

²¹ Dijkstra blz. 218.

²² Arnhemse Courant-8 oktober 1955.

²³ Dijkstra blz. 220.

Geert Wagenaer: "Ook voor andere activiteiten en cursussen was de belangstelling groter. Het blad *Jonge Handen* kreeg meer abonnees. *Werkende Jeugd* had zich een plaats veroverd en kreeg steeds meer bekendheid. De zelfstandigheid bleek een belangrijke factor."

André Bal vult aan: "Inspirerende jeugdwerkleiders in die periode waren Joop Gordeau en WIKA (*Werker In Kerkelijke Arbeid*) Iz Kandel."²⁴

Verbindend medium is het al in 1947 opgerichte blad '*Jonge handen*', dat vanaf 1955 tot 1974 het orgaan van WJ is²⁵. Dijkstra beschrijft wat daarin zoal te lezen is: informatie over zaken waarmee jongeren in hun werk te maken krijgen, maar ook boekrecensies, grammofonplaatbesprekingen en (niet nader geduide) 'artikelen van zéér uiteenlopende aard' (...)²⁶

De oplage van het blad *Jonge Handen* groeit tot 40.000, en overtreft daarmee het aantal leden van WJ-CNV. Niet elke CNV-jongere is namelijk automatisch lid van de jongerenorganisatie, maar ontvangt wel het blad. Toch neemt ook het aantal leden gestaag toe: van ruim 1400 in 1956 tot ca 2500 in 1958.²⁷

Naast '*Jonge Handen*' verschijnt van 1955 tot begin jaren '70 ook het kaderblad '*De Helpende Hand*'.

²⁴ <https://www.yumpu.com/nl/document/read/20304840/1945-namenlijst-leerlingen-en-wikas-van-alle-jaren-1945-1964> (jaargroep 1947).

²⁵ *Jonge Handen* wordt begin jaren '80 opgevolgd door '*Warempel*' (Dijkstra blz. 222).

²⁶ Dijkstra blz. 221.

²⁷ Dijkstra blz.220.

De impact van '1968': van jeugdclubs naar actievoeren

Tot midden jaren '60 borduren de vakbondsjongerenorganisaties voort op oude stramien en recepten. Trefwoorden zijn 'gezelligheid', 'ontspanning', maar zeker ook 'vorming'.

André Bal: *"Tot ver in de jaren 60 organiseerde Werkende Jeugd, vaak samen met de wat grotere bonden, 3-daagse vormingsconferenties voor de jonge bondsleden. Jongeren maakten dan kennis met anderen uit het land, wisselden ervaringen uit over het dagelijkse werk en leerden dat er verschillen waren of je bij een groot of een klein bedrijf werkte. Op eenvoudige wijze werd uitleg gegeven over cao-recht, pensioenen en, voor de jongeren uit de Bouw, over het systeem van vakantie zegels, vorstverlet en zo. Vanuit bijvoorbeeld het conferentiecentrum van de Industriebond in Driebergen, werden ook wandelingen gemaakt door de omringende bossen, of werd een speurtocht gehouden. Toen ik 16 of 17 jaar was heb ik zelf nog deelgenomen aan zo'n conferentie."*

Die formule verliest allengs aan kracht, maar de groeiende opstandigheid, ook onder werkende jongeren, al blijft die wat achter bij het radicalisme van de studentenbeweging, helpt bij het herpositioneren van de organisatie.

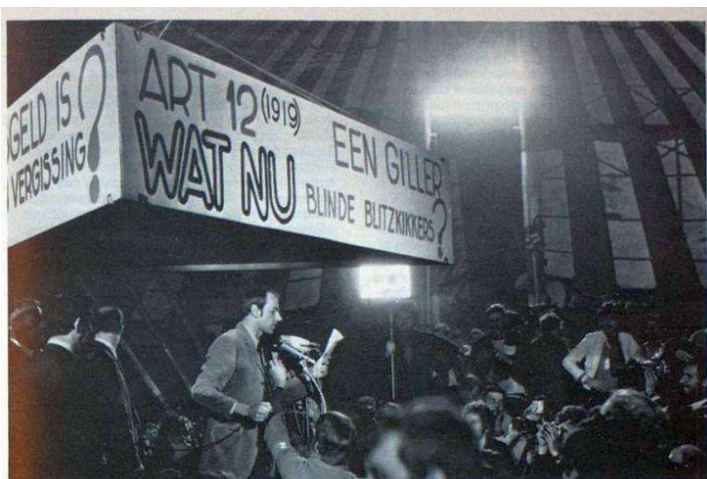
De 'jeugdclubs' maken plaats voor 'werkgroepen'²⁸ en vanaf 1969 ook voor afdelingen.²⁹ Dat vertaalt zich in de belangrijkste, soms opvallend actuele 'werkdoelen' van WJ-CNV in de jaren '70: sociale dienstplicht, milieu, versobering, ontwikkelingssamenwerking, onderwijs en vorming, medezeggenschap, werkgelegenheid, jeugdlonen, arbeidssituatie, internationale solidariteit, schoolverlaterswerk.

'Belangenbehartiging' op specifieke jongerenissues, vooral in relatie tot het kabinetsbeleid, komt centraal te staan.

Het verschuiven van de focus naar jongerenbelangen voorziet in een lacune, want vakbonden en vakcentrales zelf hebben daar over het algemeen weinig aandacht voor.

Start- en hoogtepunt tegelijk van deze heroriëntatie zijn in 1969 de acties voor het recht op doorbetaalde vorming.³⁰ Een tot dan toe dode letter in de Arbeidswet van 1919 wordt door jongeren zelf, met aan hun zijde de vakbondsjongerenorganisaties, tot leven gewekt.

WJ-CNV doet vanaf het begin mee, al vraagt dat soms heel wat manoeuvreren tussen de twee kemphanen Katholieke Werkende Jongeren (KWJ, gelieerd aan het NKV) en NVV-Jongerencontact.

1 november 1969

Het leidt op 1 november 1969 tot de grootste jongerendemonstratie tot dan toe. Tienduizend (anderen noemen het getal 4000, maar véél waren het er) jongeren demonstreren in Den Haag voor het recht op vorming. De voorzitters van de drie vakcentrales komen op bezoek...en worden uitgefloten.

André Bal: *"Het ging om het recht op partiële leerplicht, dat al sinds de Eerste Wereldoorlog in de wet stond, maar nooit in de praktijk was gebracht. Al die tijd hebben die verbondsvoorzitters zich daar geen donder van aangetrokken."*

²⁸ Dijkstra blz. 218.

²⁹ Nota 'Structuur en werkwijze'-1979 - blz. 3.

³⁰ Een gedetailleerd, waarschijnlijk door de KWJ uitgegeven, verslag van deze actie en de voorbereiding daarop [is te downloaden op vakbondshistorie.nl](https://www.vakbondshistorie.nl).

Terwijl al in de jaren '60 het probleem op tafel was gelegd bij de vakcentrales. Vandaar dat de leiding van de jongerenorganisaties stelden dat ze dit recht hadden verkwaanseld. En vandaar die boze ontvangst van de drie heren."

Een van-minuut-tot-minuut vastlegging van dit gebeuren is te lezen in het boekwerkje "November 1969-dag van de werkende jongeren."³¹

Voorzitter van WJ-CNV, Huib Groeneveld leidt op 1 november de middagbijeenkomst.³² Hij is in 1969 ook voorzitter van de Raad van de Werkende jongeren, waarin KWJ, NVV-JC en WJ-CNV samenwerken.³³

Henk Vos van NVV-Jongerencontact heeft de voorzittersrol tijdens de ochtendbijeenkomst.³⁴

Maatschappelijke dienstplicht

Wyb Kusters: "Onderwijs - beroepsonderwijs en het recht op vorming - is altijd een belangrijk punt geweest in de werkzaamheden van WJ-CNV. Daar was ook een aparte beleidsmedewerker voor. Hetzelfde gold voor werkgelegenheid. Andere thema's die hoog op de agenda stonden waren ontwikkelingssamenwerking en natuurlijk de beloning van jongeren. Maar ook maatschappelijke dienstplicht was een belangrijk item. Dat was goed voor de samenleving, en trok de ongelijkheid recht dat slechts een klein deel van de jongeren, en dan nog alleen de mannelijke, in die tijd werd opgeroepen voor militaire dienst.³⁵

Veel animo voor die maatschappelijke dienstplicht was er buiten WJ-CNV alleen niet.

Een juridische discussie rond dit onderwerp was, of maatschappelijke dienstplicht als vorm van 'dwangarbeid' zou kunnen worden opgevat en daardoor in strijd zou zijn met allerlei internationale verdragen en conventies.

Je ziet het idee af en toe weer oppoppen in programma's van politieke partijen, zoals CDA en Christen-Unie. Het is zelfs in afgezwakte vorm in het regeerakkoord terecht gekomen.

Zelf ben ik er nog steeds voor. Ik denk dat het voor veel jongeren goed zou zijn. Je krijgt met allerhande problematieken te maken waar je normaal niets mee van doen hebt, en je krijgt ook met alle lagen van de bevolking te maken. Dat is nu ook veel minder dan vroeger, het lijkt wel of meer groepen vooral in eigen kring functioneren.

Wyb Kusters -overhandigt een CNV-nota over jongerenhuisvesting aan de toenmalige gedeputeerde Van der Knoop op het Provinciehuis in Haarlem

KWJ en NVV-Jongerencontact vonden de ideeën over maatschappelijke dienstplicht overigens maar niks, het onderwerp sloot typisch aan op CNV-ideeën over maatschappelijke verantwoordelijkheid en zo." Aan te tekenen valt dat in het regeerakkoord is gekozen voor de term 'maatschappelijke diensttijd' en dan nog op vrijwillige basis, kennelijk om elke associatie met *plicht* te vermijden.

Jongerenhuisvesting

Bij WJ-CNV groeit in de jaren '70 en '80 het belang van themagerichte werkgroepen, rond onderwerpen als ontwikkelingssamenwerking, maar ook over jongerenhuisvesting.

³¹ 'Dag van de Werkende Jongeren' - Utrecht 1969 of 1970 - <https://vakbondshistorie.nl/wp-content/uploads/Dag-van-de-werkende-jongeren-1969.pdf>.

³² 'Dag van de Werkende Jongeren' - blz. 66.

³³ Idem- blz. 21.

³⁴ Idem- blz. 28.

³⁵ In Nederland is de militaire dienstplicht [formeel 'opgeschort' \(dus niet afgeschaft!\) in 1997](#).

Opmerkelijk is dat dit in die tijd hoogst actuele thema in het *werkdoelenoverzicht* van Karst Dijkstra ontbreekt.³⁶ 'Opmerkelijk', want WJ-CNV heeft het onderwerp juist hoog op de eigen agenda staan.³⁷

Wyb Kusters: *"Jongerenhuisvesting werd in de jaren '70-'80 echt een issue, ook voor werkende jongerenorganisaties, hoewel de jeugdwerkloosheid veruit het grootste punt van aandacht was... Jongerenhuisvesting resulteerde onder meer in een voorstel 'Bouwwerk voor jongeren', dat nog aan Den Uyl is gestuurd, die toen minister van Sociale Zaken was. Kern van het voorstel was om jongeren aan het werk te zetten bij het verbouwen van leegstaande panden tot zogenaamde HAT-eenheden: maak er leerling-bouwplaatsen van. Wij vonden dat een heel aardig idee, maar krakers vonden het helemaal niks."*³⁸

In de kantlijn: hoeveel potentiële jonge vakbondsleden in een vergrijzende samenleving?

De verschillen in systematiek tussen CBS en vakbonden maken het beantwoorden van die vraag niet makkelijk. Het CBS kent geen leeftijdscategorie 'vanaf 13 jaar', zoals bijvoorbeeld CNV Jongeren, alleen van 12 tot 18. Ook de leeftijdscategorie tot 35 jaar - de huidige bovengrens voor 'jong' bij de vakbonden - bestaat niet voor het CBS, daar valt iedereen van 25-45 in één leeftijdsklasse. Toch kunnen we wel een idee krijgen hoe groot de omvang van de groep potentiële leden voor vakbondsjongerenorganisaties vandaag de dag nog is.

In de leeftijdsklasse van 12 tot 25 jaar, lijken in Nederland ruim 2,7 miljoen³⁹ studerende en/of werkende jongeren grosso modo tot de doelgroep van de vakbondsjongerenorganisaties te horen. Gaan we alleen af op de beroepsbevolking, mensen die werk hebben of willen hebben, dan rekent het CBS pas vanaf 15 jaar. In de leeftijdsklasse tussen 15 en 25 komen we dan, ondanks de vergrijzing, in 2022 aan zo'n 1,75 miljoen 'werkende jongeren'.⁴⁰ In 2013 waren dat er net iets meer dan 1,6 miljoen⁴¹, dus van een afname in absolute zin kunnen we niet spreken.

De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat tegen de 2 miljoen jongeren tot 25 jaar in aanmerking komen voor lidmaatschap van een vakbondsjongerenorganisatie. Daar steekt de realiteit, minder dan 40.000 vakbondsleden onder de 25⁴² toch wel erg schril bij af...

De moeilijke jaren '70

Toch breken na 1970 breken enkele moeizame jaren aan voor WJ-CNV. Het succes van eind 1969 lijkt lastig te bestendigen. Organisatorische en vooral ook financiële problemen domineren het bestaan. Ook al zijn dit de jaren van redelijk riante overheids subsidies, de kosten van een groeiende organisatie blijken die stevast te overstijgen.

Het leidt begin 1972 tot een (ook financiële) crisis bij WJ-CNV⁴³, *"ondanks het feit dat men viel onder de rijkssubsidieregeling Jeugd- en jongerenwerk (80% subsidie in personele kosten en 60% voor overige activiteiten)."*⁴⁴ In een begin 1979 opgestelde 'structuurnotitie' worden de financiële

³⁶ Dijkstra blz. 221.

³⁷ O.a. blijkt dit uit het verslag van een gesprek tussen WJ en voorzitters van CNV bonden op 18 oktober 1978.

³⁸ HAT is de [afkorting van Huisvesting Alleenstaanden en Tweepersoonshuishoudens](#).

³⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/jongeren>

⁴⁰ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80590ned/table?ts=1680861949004>

⁴¹ Idem.

⁴² <https://opendata.cbs.nl/statline/?dl=1332C#/CBS/nl/dataset/80598ned/table>

⁴³ Notitie 'Structuur en werkwijze van Werkende Jeugd CNV' (1979) blz. 4.

⁴⁴ Structuurnotitie bijlage I.

problemen toegeschreven aan de uitbreiding van taken: er komen veel meer naar buiten gerichte activiteiten, daardoor is er personele groei: 10 betaalde krachten eind 1974. In de jaren daarna neemt de overheidsfinanciering verder toe, mede door de verruimde subsidiemogelijkheden, ook door provincies.⁴⁵ Toch dekt de subsidie de stijging van kosten niet. Dat kosten sneller stijgen dan inkomsten wordt in de structuurnotitie overigens getypeerd als uitvloeisel van de massale demonstratie op 1 november 1969.⁴⁶

Toch schetst de structuurnotitie uit 1979 óók dat subsidiëring door CRM niet leidt tot méér van dat type acties, maar juist tot een groter accent op (meer 'intern gericht') vormingswerk.

In de kantlijn: Structuur

Ook bij vakbondsjongerenorganisaties vallen de steeds weerkerende 'structuurdiscussies' op. Waarom dergelijke discussies vaak zo'n centrale rol spelen? Daarvoor worden verschillende redenen genoemd, de een soms meer expliciet dan de ander. Vaak gehoorde oorzaak is het subsidiebeleid, of beter: de subsidie-eisen die de overheid stelt.

Discussie is er ook over de verhouding tussen het jongerenwerk van de vakcentrale - in dit geval het CNV - en dat van de bonden. Met name grotere bonden worstelen met de vraag: een eigen jongerenwerking opzetten, of delegeren aan vakcentrale en jongerenorganisatie. 'Delegeren' kost wel geld, maar de revenuen zijn niet altijd even duidelijk.

Bij het NVV met zijn vaak grote, rijke en machtige bonden, lijkt, vooral vlak na de oorlog, die discussie overigens prominenter aanwezig, dan bij het kleinere CNV.

Achter discussies over geld en structuur gaat regelmatig een andere vraag schuil: het machtsvraagstuk, ofwel: wie heeft het voor het zeggen?

Bij het NVV is lange tijd de zeggenschap van de volwassenen over de jongeren ingebakken in de structuur. In katholieke kring worstelen de jongeren van de KWJ zich daarvan los, wat zich soms vertaalt in een anti-vakbondsoopstelling.

Het CNV neemt een middenpositie in, maar aarzelt wel. 'Werkende Jongeren' gaat in 1955 van start als duidelijk onderdeel van de centrale, maar wordt al spoedig een organisatie met eigen leden. Erg veel gewicht leggen die hooguit enkele duizenden leden niet in de schaal: ze maken slechts een klein percentage uit van het totaal aantal vakbondsjongeren. Het maakt WJ-CNV sterk afhankelijk van externe financiering, met name via overheidssubsidies.

De interne crisis van 1972 vormt de aanleiding tot het besluit om vanaf 1973 alle CNV-leden tot 25 jaar automatisch lid te laten zijn van de jongerenorganisatie. Het leidt tot een sprong van een paar duizend tot rond de 35.000 leden.⁴⁷ Dat zijn dan wel papierleden, erkent men in 1979, "*die in eerste instantie lid zijn van hun bond en zich daar ook het nauwst bij betrokken voelen.*"⁴⁸

Het resulteert in verhoging van inkomsten, want de CNV bonden betalen vanaf dan contributie aan WJ.⁴⁹ Het leidt ook tot een grotere stem van het CNV in de organisatie.

Na 1974 stijgt, mede door subsidiëring, het aantal beroepskrachten verder. Vervolgens ontstaat intern bij WJ-CNV wrijving tussen stafmedewerkers en bestuur, terwijl het werk aan de basis slecht van de grond komt.⁵⁰ De vraag 'wie heeft het voor het zeggen' spitst zich in eerste instantie toe op

⁴⁵ 'Notitie', blz. 7 van Bijlage I.

⁴⁶ Notitie 'Structuur en werkwijze van Werkende Jeugd CNV' (1979) blz. 3.

⁴⁷ Structuurnotitie blz. 7.

⁴⁸ Structuurnotitie blz. 7.

⁴⁹ Dijkstra blz. 220.

⁵⁰ Structuurnotitie blz.5.

het in de ogen van stafmedewerkers slecht werkbaar beleidsplan, en hun terughoudendheid in het operationaliseren daarvan. Plannen en nota's volgen elkaar in hoog tempo op, maar de onderlinge sfeer verbetert hierdoor zeker niet.

Spanningen bestaan dus niet alleen tussen vakcentrale en bestuur van WJ, maar ook tussen WJ-bestuur en beroepskrachten. Het culmineert allemaal in de structuurdiscussie van 1978-1979.

Hoewel ook tussen 1972 en 1974 al de nodige noten zijn gekraakt over noodzaak⁵¹, identiteit en structuur van WJ-CNV, verkeert de organisatie eind jaren '70 dus opnieuw in moeilijkheden, vooral van organisatorische en bestuurlijke aard.

Een discussie die voorjaar 1979 tot een (voorlopig?) einde komt met de notitie '*Structuur en werkwijze van Werkende Jeugd CNV*', waarin met name gepleit wordt voor meer invloed van jongeren zelf, en een geringer stempel vanuit de staforganisatie.

De opstellers van de notitie doen in 1979 een duidelijke uitspraak over de identiteit van WJ: "*WJ zal haar identiteit in de eerste plaats moeten vinden in het feit dat ze een VAKBONDSJONGERENORGANISATIE is en wil zijn.*"⁵² (onderstreping en hoofdletters conform de notitie, JV)

Dat is opmerkelijk omdat eenzelfde discussie - zijn we onderdeel van de vakbeweging of niet - bijvoorbeeld door de KWJ anders wordt beslecht: onafhankelijkheid en werking vanuit de basis gaan voor, en dat staat op gespannen voet met het karakter 'vakbondsjongerenorganisatie'. De KWJ 'houdt afstand' en staat fundamenteel kritisch tegenover de gevestigde vakbonden.⁵³

De oplossing wordt bij WJ-CNV niet uitsluitend - zoals vaak gebeurt in de vakbeweging - vooral gezocht in een verandering van organisatiestructuur.

De opstellers van de structuurnotitie voorzien hun uitgangspunt van een aantal randvoorwaarden⁵⁴, die verder gaan dan dat:

- de werksituatie dient het vertrekpunt te zijn voor de meeste activiteiten van WJ
- jongeren moeten grote invloed hebben in de besluitvorming ("daarom moet W.J. een vereniging blijven")
- interne tolerantie voor afwijkende meningen
- een eigenidentiteit, zich vertalend in een duidelijke boodschap, een duidelijk program van uitgangspunten, een helder beleidsplan en een duidelijk actieprogramma
- de groepen van WJ moeten jongeren een stuk veiligheid en geborgenheid geven
- alle leden van WJ hebben evenveel recht op deelname aan activiteiten

Toch lijkt direct na het formuleren van meer inhoudelijk-strategische uitgangspunten het accent van zowel notitie als besluitvorming te verschuiven naar de vraag voor welke structuur (organisatiemodel) men moet kiezen. Vier modellen passeren uitgebreid en tot in detail beschreven de revue⁵⁵:

- (1) model bondsjongerenwerk, met een centrale rol voor 'bondsjongerenraden';
- (2) districtsmodel: uit de toelichting blijkt al dat de opstellers zelf hier meer bezwaren dan voordelen in zien;
- (3) gemengd model tussen deze twee; het bestaande districtswerk van WJ-CNV blijft bestaan, evenals een aantal op onderwerp (tegenwoordig noemen we dat 'issues') gerichte WJ-werkgroepen, zoals jeugdwerkloosheid, onderwijs, maar óók arbeidsvoorwaardenbeleid en

⁵¹ Een opmerkelijke passage die in 1972 mede de noodzaak van jongerenwerk binnen de Christelijke vakbeweging moet onderbouwen: "*de toenemende invloed van extreme maatschappijvisies op de werkende jongeren*" ('Notitie'-Bijlage I).

⁵² Idem.

⁵³ Zie o.a Erik Bloemen/ Luuk Brug - 'Toevallig Jong'- Nijmegen 1982 - blz.171-172.

⁵⁴ Idem, blz. 7-8.

⁵⁵ Idem blz.8-16.

medezeggenschap, maar er komt wel een zwaarder accent te liggen op het bondsjongerenwerk; (4) als extra het 'WOS-model': de afkorting wordt niet met zoveel woorden uitgelegd, maar zou wel een kunnen slaan op de projectervaringen die met de 'Werkgroep OntwikkelingsSamenwerking' zijn opgedaan. Dit model wordt beschouwd als 'doe'-model, en is helemaal gericht op het werken aan concrete thema's/ issues;

Uiteindelijk valt de keuze - misschien niet helemaal verrassend - op het gemengde model.

Het valt overigens niet uit te sluiten dat in de aanpak van de organisatieproblemen eind jaren '70 lering is getrokken uit wat er vijf jaar eerder voorviel bij het NVV Jongerencontact: de uit een meningenstrijd voortgekomen, breed gedragen structuur- en zeggenschapsvoorstellen werden tot ieders verbijstering in mei 1973 door de Verbondsraad van het NVV naar de prullenbak verwezen. Een bestaanscrisis die, onder andere via de actie 'Geef ons de vijf' maar ternauwernood werd bezworen.⁵⁶

In de 21ste eeuw wordt CNV Jongeren een zelfstandige 'jongerenvakbond', naar eigen zeggen 'de enige in Nederland'. Met - een klein aantal - eigen leden, en een sterk op (gesubsidieerde) projecten gerichte organisatie.

Actievoeren en belangen behartigen lijkt midden jaren '70 weer bij de bonden te worden neergelegd: *"Uit het beleidsplan van 1974 valt af te leiden dat W.J. zich bij de belangenbehartiging in de eerste plaats bezighoudt met onderwijs en vormingssituaties en minder met materiële zaken, die betrekking hebben op de werksituatie van jongeren. Deze taak berustte bij de bonden van het CNV. De voornaamste doelstelling van W.J. was echter de bewustmaking van de werkende jongeren door middel van vormingswerk."*⁵⁷

*"Uit de keuze van de werkdoelen⁵⁸ blijkt dat W.J. ten koste van alles wilde vermijden zich op het terrein van de bonden te begeven."*⁵⁹

In het verslag van een gesprek dat het bestuur van WJ-CNV met voorzitters van CNV-bonden had op 18 oktober 1978 is de afbakening nog scherper: *"De bonden hebben in eerste instantie tot taak zorg te dragen voor een stuk materiële belangenbehartiging."*⁶⁰

Toch heeft een deel van de werkdoelen ook in 1974 wel degelijk betrekking op de (materiële en immateriële) werksituatie van jongeren. Thema's waarvan je zou kunnen zeggen dat het typisch 'bondstaken' of taken voor de vakcentrale zijn: medezeggenschap, werkgelegenheid, jeugdlonen, schoolverlaterswerk, ...

Het zijn - misschien niet helemaal toevallig - voor een deel dezelfde onderwerpen waarop bonden en centrales in het verleden steken hebben laten vallen, wat tot de minder vriendelijke ontvangst van de drie toenmalige voorzitters Lanser (CNV), Kloos (NVV) en Mertens (NKV) op 1 november 1969 had geleid.

In potentie liggen hier 'grensconflicten' op de loer. Hoe hiermee wordt omgegaan valt te lezen in een ander hoofdstuk.

In de notitie '*Structuur en van Werkende Jeugd CNV*' wordt tot slot ook geschetst hoe, na 1969, WJ-CNV niet alleen meer bestaat uit meestal op vorming en ontspanning gericht clubwerk⁶¹, maar dat ook plaatselijke afdelingen ontstaan en districtsbesturen worden ingesteld.⁶²

⁵⁶ Erik Bloemen/ Luuk Brug - 'Toevallig Jong' - Nijmegen 1982 - blz. 156-157.

⁵⁷ Idem. blz. 6 van bijlage I.

⁵⁸ Zoals geformuleerd in het beleidsplan van 1974.

⁵⁹ 'Notitie' - blz. 7 van Bijlage I.

⁶⁰ Verslag gesprek WJ - voorzitter bonden d.d. 18-10-1978.

⁶¹ Idem.

⁶² Idem.

Dat vertaalt zich in een WJ-Hoofdbestuur bestaande uit vijf *door het CNV aangewezen*⁶³ personen, naast anderen, waaronder vertegenwoordigers uit de districten. Die laatste lijken eerder te spreken (de opstellers van de structuurnotitie formuleren het als een enigszins suggestieve vraag) vanuit persoonlijke inzichten dan namens plaatselijke clubs en afdelingen.⁶⁴

André Bal: " *Er staat 'door het CNV aangewezen personen'. Formeel is dat juist. Maar daar ging meestal een informeel circuit aan vooraf. Als er een hoofdbestuurslid vertrok ging ik even praten met het bestuur van de voordragende bond met de boodschap dat hij/ zij wel enige affiniteit met het werk van WJ – jongeren moet hebben, anders krijgen we een probleem. WJ moest geen rusthuis worden voor uitgebluste bestuurders. Omdat ik ook in de Verbondsraad van het CNV zat, zij het als waarnemer, kon ik daar ook vaak al wat praten met de voorzitter van zo'n voordragende bond.*

In de kantlijn: de grote 'ledensprong' van 1973

Het probleem van het geringe aantal eigen leden - enkele duizenden - wordt in 1973 opgelost door alle CNV-leden onder de 25 automatisch lid te laten zijn van WJ-CNV. Dat betekent in één keer een ledensprong naar bijna 40.000.

Als midden jaren '70 het blad 'Jonge Handen' ophoudt te bestaan, wordt het opgevolgd door het meer eigentijdse 'Warempel', dat begin jaren '80 tien maal per jaar verschijnt in een oplage van 31.000 exemplaren, en weer later is omgedoopt in 'Splinter'.⁶⁵

André Bal: " *'Warempel' heeft in die jaren een belangrijke rol. Daarin worden weekenden, conferenties en presentaties aangekondigd en er wordt verslag gedaan van de activiteiten. Uit lezersonderzoek blijkt dat het blad destijds redelijk goed werd gelezen en ook een goed propagandamiddel was bij de schoolverlaterslessen, op beurzen en dergelijke.*"

Ontwikkelingssamenwerking

In de jaren 70 neemt de interesse voor ontwikkelingssamenwerking in de samenleving toe. De kloof tussen arme en rijke landen moest verkleind worden en tal van initiatieven komen van de grond bij kerken en andere maatschappelijke organisaties⁶⁶.

De regering wil dit wel stimuleren. Er wordt een commissie gevormd, de Nationale Commissie Ontwikkelingssamenwerking (NCO), in de wandelgangen de commissie Claus genoemd.

Die commissie krijgt een, aanvankelijk ruim budget om stimuleringsubsidies te verstrekken. Tal van organisaties dienen een aanvraag in voor een project.

Ook WJ-CNV vraagt midden jaren '70 met succes subsidie aan voor een medewerker en voor scholings- en vormingsactiviteiten. Die medewerker gaat het land in om op tal van plaatsen de boodschap van de ontwikkelingssamenwerking uit te dragen en om mensen - jongeren - te werven

⁶³ Cursief JV.

⁶⁴ Idem.

⁶⁵ Dijkstra blz. 222.

⁶⁶ Dit hoofdstuk is in mei 2023 aangeleverd door André Bal, waarvoor uiteraard dank (JV)

om met zijn steun aan de slag te gaan.

Tegenwoordig zeggen we: *geef jongeren een handelingsperspectief*. Welnu, dat doet Marius Dekkers. *"Julie vormen een provinciale groep, jullie taak is om alle CNV-bijeenkomsten in jullie provincie te bezoeken. Ga daar staan met jullie kraam en verkoop er de artikelen uit de Derde Wereld. De winst gaat naar ons project in Brazilië."*

Het staat hier zo simpel, maar de jongeren moeten het wel leren: wie doet wat en waar, wie kan er rijden en hoeveel artikelen nemen we mee? Ze moeten er met hun stand of kraam staan voordat de eerste bezoekers komen, en ze kunnen pas weg als de bijeenkomst is afgelopen.

Soms is er weerstand van vakbondsleden die het onzin vinden dat de vakbeweging zich bezig houdt met derdewereldproblemen. Daar moet je dan wel een antwoord op hebben...

Maar de provinciale werkgroepen met jonge bouwvakkers, ambtenaren en mensen met allerlei andere beroepen gaan aan de slag en na een paar keer maanden weten ze hoe het moet.

Op tijd zijn, zorgen dat je stand er goed uit ziet en dat je weet waarover het gaat.

En bij moeilijke vragen: *"Mag ik uw adres, dan vragen we het na en u krijgt antwoord"*.

In de stand verkopen ze koffie, blikken speelgoed en zo meer.

Eén keer per maand komen ze op vrijdagavond naar het CNV-gebouw in Utrecht, dat dan speciaal open blijft voor de werkgroepen. Daar worden de voorraden aangevuld, ervaringen uitgewisseld, onder meer hoe om te gaan met weerstand en kritiek van al dan niet gestaalde kaderleden die dit gedoe maar niets vonden.

Als er, via wat nu CNV Internationaal heet, een buitenlandse vakbondsleider in het land op bezoek is, dan moest die natuurlijk langskomen bij de jongeren. Dat zijn dan goede, leuke en leerzame bijeenkomsten.

Andre Bal: *"Ik kon een keer mee met een CNV-delegatie die naar het WVA-congres⁶⁷ in Manilla op de Filippijnen, en heb op de heenreis een bezoek gebracht aan de vakbeweging in Thailand. Daar maakte ik kennis met de slechte arbeidsomstandigheden in een Textiel fabriek en de havens en hoe dappere mensen daar wat aan probeerden te veranderen."*

De winst van de verkoop van de derde wereld producten gaat eerst naar een project in Brazilië en later naar een project in Afrika.

In de tijd dat André Bal voorzitter is van WJ-CNV (1978-1982) vertrekt Marius Dekkers als projectmedewerker. Hij wordt opgevolgd door [Gerrit Pruim](#) die na 3 jaar de overstap maakt naar CNV Internationaal en daar blijft werken tot aan zijn pensioen in 2006.

André Bal: *"Wat zoveel jaar later in mijn herinnering blijft, is de motivatie van die tientallen jongeren die op vrijdagavond naar Utrecht kwamen. Ook uit Sint Jans Klooster in Overijssel, of uit Nieuwerkerk in Zeeland, een flink eind reizen, dus. Ze maakten ook avonden vrij om met een stand ergens in het land te gaan staan. De actieve groep van Friesland voer mee met de [Elfstedentocht voor motorboten](#) en in elke haven stonden ze er met hun stand, die door de walploeg was bevoorrad."*

⁶⁷ WVA: WereldVerbond van de Arbeid, opgericht in 1920 als Internationaal Christelijk Vakverbond. Op 1 november 2006 smolt het WVA samen met het Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen tot het Internationaal Vakverbond, 's werelds grootste vereniging van vakbewegingen. ([Bron: Wikipedia](#))

Ook de voorganger van André Bal, Jan van Treuren (voorzitter van 1974 tot '78), vertelt in een [videogesprek uit 2005](#) begeistert over de betrokkenheid van WJ-CNV bij 'de derde wereld' : "We waren heel erg bezig met ontwikkelingssamenwerking. Daar zaten ook de ideeën van [Paulo Freire](#) achter, zoals alfabetiseringscursussen. Aansluiten bij wat jongeren zelf wilden, wat hun eigen problemen zijn, ze bewust maken van hun eigen situatie, en van daaruit van de wereldsituatie."

André Bal: " Twee keer per jaar is er een mini weekend in één van de CNV-conferentie- of -vakantieoorden. Aankomen aan het begin van de vrijdagavond, een lezing of presentatie aan het begin van de avond en daarna bijpraten aan de bar of op een rustig plekje buiten. Op zaterdagochtend was er dan een stevig programma, waarin bijvoorbeeld een ontwikkelingswerker komt vertellen over zijn/haar ervaringen in land X of Y. Ook kwam er eens een EEG-ambtenaar langs om het beleid van de EEG m.b.t. ontwikkelingssamenwerking uit te leggen. Die mini weekends waren bedoeld als steun en bemoediging van de provinciale groepen, maar ook als scholing over het hoe en waarom van ontwikkelingssamenwerking en van de steun van CNV Internationaal aan de vele vakbondsprojecten in de derde wereld.

Tal van jonge vakbondsleden hebben daar geleerd dat je eigen belang samen moet gaan met het belang van anderen op deze aardbol en dat je zo solidariteit kunt vormgeven."

Aan de weg timmeren in de crisisjaren '80

Tien jaar na '1969' staan heel andere thema's centraal dan het recht op vorming. De alarmerende jeugdwerkloosheid - uitschieter was 1983 met een jeugdwerkloosheid van bijna 18 procent⁶⁸ - gaat gepaard aan voortdurende aanvallen op het minimumjeugdloon en op de uitkeringen voor jongeren zonder werk.

Piet Hazenbosch: " Ik kwam in 78 bij het CNV werken, en in die tijd liep het nogal uit de klauwen met de jeugdwerkloosheid. We hebben toen iemand aangenomen die een tweetal nota's schreef, waarvan de tweede wat praktischer was dan de eerste. Kern van de discussie was toen: wel of niet afschaffen van het minimumjeugdloon, dat zou de jeugdwerkloosheid oplossen. Maar ze hadden daar geen begin van bewijs voor. In de bonden waren er voor- en tegenstanders van afschaffen. In de marktsector troffen we de tegenstanders, in de overheidsbonden de voorstanders. Misschien ook omdat de marktbonden meer jongeren organiseerden en vaker met het minimumjeugdloon te maken hadden.

FNV Jong heeft in later jaren ook wel weer gepleit voor afschaffen van het minimumjeugdloon, maar daar moest dan een basisinkomen voor in de plaats komen, dus dat was iets heel anders."

⁶⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2012/38/werkloosheid-jongeren-loopt-op>

De jaren '80 en de jaren '10: twee pieken in jeugdwerkloosheid (uit een presentatie van André Bal tgv het 60-jarig bestaan van de CNV Jongerenorganisatie in 2015)

Jeugdwerkloosheid

Toen 18 % , nu 16 %

WJ-CNV is herhaaldelijk nauw betrokken bij de acties, neemt ook zelf initiatieven, kortom: lijkt na de moeizame eerste helft van de jaren '70 weer een en al activiteit.

Al dit actiewerk is in meerdere of mindere mate succesvol. Soms zegt de minister - zoals in 1978 Albeda (kabinet van Agt-Wiegel) - geldmiddelen toe, of neemt ideeën van jongerenorganisaties over. André Bal: "Naar aanleiding van de demonstratie op Malieveld en Binnenhof maakte minister Albeda 24 miljoen gulden vrij voor werkgelegenheidsprojecten, de zogenaamde Extra Arbeid Jeugd (EAJ) projecten. Er kwam op Sociale Zaken een kleine staf van ambtenaren die de projectaanvragen beoordeelden, die daarna besproken werden in een stuurgroep waarin ook de jongerenorganisaties zitting hadden. Tal van aanvragen, rijp en groen, kwamen daar voorbij. "

Jongerenprijs WJ-CNV voor Jaap Boersma: André Bal reikt hem uit

Eerder al belooft minister Boersma te streven naar een gefaseerde verlaging van de leeftijd waarop het minimumloon voor volwassenen moet gelden. Deze belofte en zijn inzet voor werkende jongeren op meer fronten, levert Boersma, als (toen al) oud-minister, op 8 november 1978 uit handen van André Bal een 'award' op: de Jongerenprijs WJ-CNV. Bij die gelegenheid bekritiseert Boersma ongezoeten het gebrek aan feeling van het kabinet van Agt-Wiegel voor signalen uit de samenleving, en het gebrek aan contact met de vakbeweging. Voorzitter André Bal van zijn kant heeft geen goed woord over voor de weigering van toenmalig minister van Sociale Zaken, Albeda, om aanwezig te zijn op de werkende jongerenmanifestatie in Den Haag drie dagen later.⁶⁹ Toch komt diezelfde Albeda op 11 november wél over de brug met toezeggingen.

André Bal: "Jaap Boersma wilde op termijn het minimumjeugdloon afschaffen door de leeftijd van

⁶⁹ De Volkskrant 9 november 1978.

het minimumloon voor volwassenen stap voor stap omlaag te brengen. Wij hebben hem toen een soort bemoedigingsprijs daarvoor uitgereikt. Lou de Graaf die later staatssecretaris werd, was juist weer een voorstander van verlaging van het minimumloon, en hij heeft ook het stelsel waarin jongeren recht hadden op een WWV-uitkering om zeep geholpen."

In de kantlijn: organisatie van het CNV-jongerenwerk

Wyb Kusters: "Je had in die jaren drie soorten werk in de jongerenorganisatie: het districtswerk, dat was regionaal, het jongerenwerk bij de vakbonden, het zogenaamde 'bondsjongerenwerk', dat werd gedaan door zo'n vier-vijf mensen die in dienst waren van WJ. En het landelijk werk, dat was met name gericht op beleidsontwikkeling. Verder werden het ledenblad 'Warempel' en het cursuswerk vooral landelijk gedragen. Er werden in die tijd erg veel cursussen rond een bepaald thema

gegeven aan groepen jongeren. Dat had te maken met het idee dat je vakbondsjongeren moest verheffen, hun betrokkenheid bij de samenleving vergroten. Begin jaren '80 waren er ook cursussen over jongerenhuisvesting, jeugdwerkloosheidsbestrijding, ontwikkelingssamenwerking en 'start je eigen bedrijf'. Die laatste heb ik zelf nog georganiseerd. Qua geld was het in die jaren de grootste uitgavenpost.

Maar ook films maakten we in die tijd, zoals bijvoorbeeld [Schoolbank als duikplank](#). "

Ook het jaar 1980 gonst van de vakbondsjongerenacties, met name gericht tegen allerlei kabinetsmaatregelen die leiden tot verdere verslechtering van hun inkomenssituatie, zoals de verlaging van het minimumjeugdloon.

Wyb Kusters: "In die tijd heb ik met mensen van de KWJ, en met name van NVV-Jongerencontact, samen met een aantal kaderleden, het Beursgebouw in Amsterdam, zij het zeer kort, bezet."⁷⁰ Over de acties op 16 december 1980: "Ik kan me herinneren dat ik bij de jongerenorganisatie de taak kreeg om samen met de andere vakbondsjongerenorganisaties, en een grote groep kaderleden, het Ministerie van Sociale Zaken te bezetten. Ik dus aan het 'spioneren', kijken hoe het daar werkte. We hadden uiteindelijk een groep van een man of tachtig mee, en een pop die Albeda moest voorstellen. Het was zaak op tijd binnen te komen, zodat ze de deuren niet konden sluiten. Dat lukte niet, dus de boel was afgesloten. Albeda is er toen via de parkeergarage uitgegaan, maar een grote groep jongeren kwam vervolgens om zijn auto heen staan. De Telegraaf beweerde toen nog dat we de auto van Albeda hadden beschadigd. Kul!"

⁷⁰ 21 oktober 1980.

1978 tot 1980: actie jaren

Bezetting Effectenbeurs 21/10/80

Oproep voor demonstratie. Alle jongerenorganisaties doen mee: van CDJA tot ANJV

11 november 1978	Demonstratie in Den Haag op het Malieveld en het Plein. Centrale inzet is het door de drie vakbondsjongerenorganisaties onderschreven 'Plan voor de Jeugdarbeid'. Minister Albeda maakt 24 miljoen gulden vrij voor <i>Extra Arbeid Jeugd (EAJ) projecten</i>
6 oktober 1979	'Tribunaal' in Putten. Een terugblik op 10 jaar beleid van werkgevers en overheid. 10 jaar na de 1 novemberdemonstratie en 70 jaar na de oprichting van het CNV. Werkgeversvoorman Van Eijkelenburg (Nederland Christelijk Werkgeversverbond - NCW) wordt onder voorzitterschap van Bas de Gaay Fortman ondervraagd door 25 jongeren. Hij pareert de kritiek met verve, wordt desondanks 'schuldig' bevonden. Ook staatssecretaris Kraayeveld-Wouters maakt haar opwachting, en houdt de onduidelijkheid over voortzetting van de subsidies aan jongerenorganisaties nog even in stand. Die subsidies waren een uitvloeisel van de Nota 'Werkende Jongeren Organisaties' uit 1974.
oktober 1980	De resultaten worden bekend van een door WJ-CNV gehouden onderzoek over de arbeidsomstandigheden van jonge werknemers. De bevindingen zijn soms schokkend: 20% moet vaak meer dan 40 uur werken, meer dan de helft werkt met gevaarlijke stoffen zonder bescherming, bijna de helft krijgt geen gehoorbeschermers. Verder heeft bij ruim 1 op 3 respondenten het werk weinig of niets van doen met de gevolgde opleiding. Negatief springt de voedingswarenindustrie er uit: hier zien we de langste werktijden en het laagste uurloon. ⁷¹
21 oktober 1980	WJ-CNV neemt deel aan een (kortstondige) bezetting van het Beursgebouw in Amsterdam. Op die dag zijn er prikacties op tal van plaatsen. In Den Haag is ook tijdelijk de hal bezet van het kantoor van de Christelijke werkgevers NCW. Het ging om aandacht voor de voorgenomen verlaging van het minimumjeugdloon en om een meer beleidsmatige aanpak van de

⁷¹ Bron: Volkskrant en Trouw

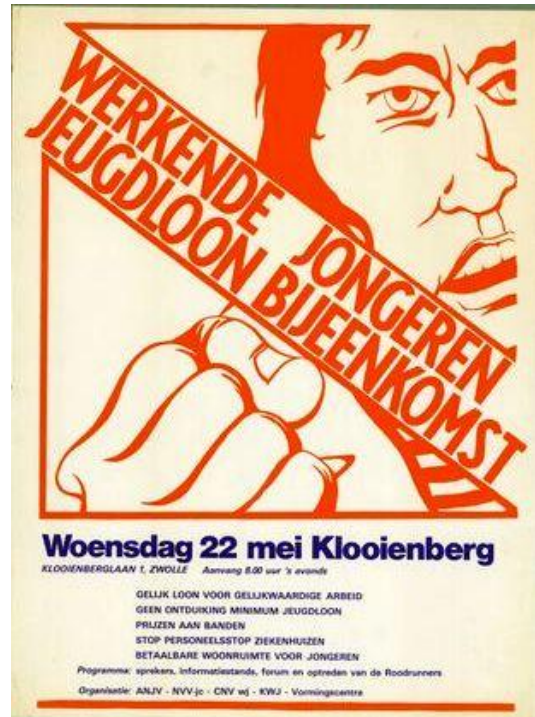
	jeugdwerkloosheid
23 oktober 1980	6000 jongeren demonstreren in Utrecht tegen de verlaging van jeugdlonen, de soldatenwedde en de uitkeringen.
24 oktober 1980	één dag later houdt WJ-voorzitter André Bal een vlammeende toespraak op het jubileumcongres - de organisatie bestaat 25 jaar. <i>"Jongeren hebben van dit kabinet niets meer te verwachten,"</i> aldus Bal. "Dat betekent dat we praktisch niet kunnen werken aan verbeteringen, maar er alles aan moeten doen om verworvenheden te behouden."
12 november 1980	WJ-CNV neemt deel aan een bezetting van het SER-gebouw, met als inzet [??? ⁷²]
16 december 1980	in december bereiken de acties een nieuw hoogtepunt. Op 16 december is er een demonstratie van enkele duizenden jongeren in den Haag. 'Handen af van het minimumloon' en 'gelijk loon voor gelijk werk' zijn de centrale eisen. De demonstratie is georganiseerd door een reeks samenwerkende jongerenorganisaties. Eerder op de dag waren er bezettingen en blokkades in Rijswijk (Directoraat Generaal van de Arbeid) en Den Haag (Ministerie van Sociale Zaken). Daar eisen de bezetters een gesprek met minister Albeda, die naar verluidt 'door een achteruitgang wist te ontkomen'(...). Ook het stadhuis van Hengelo wordt bezet.

⁷² De inzet van die actie heb ik tot op heden niet kunnen achterhalen...

WJ-CNV en de spanningen tussen KWJ en NVV-Jongerencontact

Geert Wagenaer: "Wat opvalt, is dat de drie jongerenorganisaties grote organisatorische verschillen vertoonden. Jonge Strijd en Werkende Jeugd waren initiatieven van de vakcentrales en hun aangesloten vakbonden. De (V)KAJ waren zelfstandige katholieke jeugdstandsorganisaties voor jonge arbeid(st)ers." WJ-CNV is formeel zelfstandig, maar kent in de praktijk een zekere mate van bestuurlijke, organisatorische en vooral financiële afhankelijkheid van de moederorganisatie.

Wyb Kusters: "Als ik de drie jongerenorganisaties moet typeren, dan zie ik dat de van oorsprong katholieke KWJ vooral plaatselijk was georganiseerd, met veel autonomie, en daarnaast ook nog banden had met het NKV. De KWJ was ook veel meer een sociale organisatie, met sozen en eigen honken, van onderop opgezet. De radicaliserende KWJ had bovendien behoorlijk anarchistische trekjes. Het verschil tussen Werkende Jeugd CNV en NVV-Jongerencontact was dat NVV-Jc niet zo iets als 'bondsjongerenwerk' had. Die opereerde toch vooral meer op algemeen vlak. En ze werden veel strakker van bovenaf aangestuurd. Bij Werkende Jeugd bestond een behoorlijke vorm van autonomie. Afdelingen bemoeiden zich bijvoorbeeld wel vanuit eigen inzichten, autonoom, met gemeentelijk beleid. Als provinciaal medewerker was ik vooral adviseur en begeleider. De 'districtssecretarissen' van NVV-Jongerencontact daarentegen waren ook bestuurlijk verantwoordelijk. Daardoor waren ze in een positie dat ze, als ze dat nodig vonden, ook opdrachten konden geven. Dat gold niet voor mij, daarover ging het districtsbestuur van WJ helemaal zelf. Jongeren bij Werkende Jeugd hadden meer vrijheid om dingen zelf te doen en te ontwikkelen, zowel landelijk als regionaal."

Samenwerking geslaagd...

Tussen Katholieke (later: Kritiese) Werkende Jongeren (KWJ) en NVV-Jongerencontact (NVV-Jc) doen zich regelmatig wrijvingen voor, wat gezamenlijk optrekken bemoeilijkt en soms zelfs onmogelijk maakt. Hun tussenpositie brengt de CNV jongeren nogal eens in een bemiddelaarsrol bij de onderlinge kinnesinde tussen de twee andere vakbondsjongerenorganisaties. Het leidt tot een soort 'pendeldiplomatie' om toch nog tot gezamenlijke actie te komen. Iets waarbij WJ-CNV, als kleinste van het drietal, zelf natuurlijk ook groot belang heeft.

André Bal blikt terug op die jaren, en op de brugfunctie die WJ-CNV soms had te vervullen tussen KWJ en NVV-Jc: "Toen in 1978 een beweging vanwege de grote jeugdwerkloosheid ontstond, heeft Paul Ulenbelt het 'Plan voor de Jeugdarbeid' geschreven, geënt op het Plan van de arbeid uit de jaren '30'. Daar kwam onder meer een grote demonstratie voor. Maar net in de periode van de voorbereiding hadden KWJ en NVV-Jongerencontact om de haverklap ruzie. Want de KWJ was hartstikke vrij, en NVV-Jc was redelijk gecontroleerd vanuit het bondsbestuur. Die moesten samengaan, maar de KWJ had daar eigenlijk geen zin in, om zijn vrijheid te moeten opgeven. Vervolgens ging ik pendelen tussen beide clubs, om die gasten weer bij elkaar aan tafel te krijgen. Wat daarbij hielp is dat ik een aantal KWJers nog kende van de Sociale Academie, en dat ik al snel een klik had met Hans van Drongelen van Jongerencontact, ook omdat we eenzelfde - Lutherse - kerkelijke achtergrond bleken te hebben. Vervolgens kwam er een gigantische demonstratie op het Malieveld en op het Plein, en ook ik mocht gaan praten met Albeda over de door ons gevraagde 24 miljoen...en

die kregen we ook nog.

Daarmee zijn de EAJ-projecten gefinancierd, via allemaal projectgroepen. Jongerencafé 'de Klap' in den Haag was zo'n 'additioneel' project. Er mislukten ook wel projecten, bijvoorbeeld door slecht management. Maar er gebeurde in alle hoeken van het land het nodige, bij Streekscholen, soms ook aangehaakt bij bedrijfsopleidingen, voor zover die nog bestonden in die tijd."

Toch is er, met name na 1974, soms ook vanuit WJ-CNV zelf weerstand om gezamenlijk op te trekken met de andere twee organisaties. Piet Hazenbosch: "De samenwerking rond november 1969 ging best goed. Dat was dan ook in de tijd dat de samenwerking tussen de drie vakcentrales begon te intensiveren. Het was de tijd van een brede heroriëntatie in de hele samenleving. Het was het begin van het einde van de verzuiling. In die sfeer ging je de samenwerking ook zoeken, in de geest van 'we gaan naar één vakcentrale'. De fusiebesprekingen eindigen in 1974, en daarna werd samenwerking een stuk lastiger."

André Bal beaamt die verandering na 1974: "Toen ik in 1977 bij WJ begon, was er vaak nog veel weerstand als het op samenwerking met 'die rooien' aankwam."

'De botsing' en een stille naamswijziging

In de crisis- en werkloosheidsjaren na 1980 worden vooral verslechtingen doorgevoerd, ondanks het verzet daartegen van jongeren en ouderen. Een enkele keer leidt dit tot aanvaringen tussen jongerenorganisatie en de eigen vakcentrale. Niet alleen bij de FNV, maar ook bij het CNV.

Begin jaren '80 nemen veel bonden al een aanloop naar [het latere Akkoord van Wassenaar](#), dat voorziet in verder matigen, ook door jongeren.

Vakbondsjongerenorganisaties zien met lede ogen aan hoe bonden de tot dan gekoesterde uitgangspunten loslaten. De KWJ, altijd al de meest radicale van de drie, gaat over tot bezetting van het CNV-kantoor in Eindhoven. De leiding van de Industrie- en Voedingsbond CNV beschuldigt vervolgens WJ-CNV daaraan te hebben meegedaan, althans: zich niet voldoende te hebben gedistantieerd van deze actie. Het leidt tot boze brieven wederzijds, maar niet tot een breuk.

Toch valt begin jaren '80 ook de meer op compromissen gerichte koers van WJ-CNV op. Terwijl de Industriebond FNV in rep en roer is, na de door velen als 'capitulatie voor inleveren' beschouwde en fel bekritiseerde notitie 'Doormodderen of durven', is inleveren van koopkracht naar draagvermogen voor de CNV jongeren zeker niet onbespreekbaar.

Op het jubileumcongres in 1980 verwoordt voorzitter André Bal het als volgt: "matigen naar draagkracht en alleen steun aan bedrijven die dat nodig hebben."⁷³

Hij pleit voor een 'Deltaplan voor de werkgelegenheid', waarbij iedereen 1% inlevert, behalve de minima.

Het bestuur van de IVB-CNV beklagt zich in juni 1983 over de opstelling van WJ-CNV rond de bezetting van haar districtskantoor (op 5 november 1982) door de KWJ.

⁷³ Toespraak A. Bal op jubileumbijeenkomst WJ-CNV; 24/10/1980, blz. 5.

Wyb Kusters belicht de andere kant, die van de topinkomens: *"We hebben in beleidsnota's ook gepleit voor een maximuminkomen van - geloof ik - vier keer het minimumloon."*

Eerlijk delen van werk was in die jaren een van de speerpunten. WJ-CNV pleitte onder meer voor 'duobanen'. Kusters: *"Als er te weinig werk is, verdeel het dan, was de gedachte."*

Opvallend is dat dit gepaard gaat aan een maatschappijkritische opstelling, precies in een periode waarin de FNV druk bezig is dat achter zich te laten.

André Bal eind 1980: *"Waar hebben we behoefte aan in Nederland? Woningen, goede natuurgebieden om te rekreëren, energiebesparing, andere vormen van energie... We willen geen kapitalistische maatschappij, waar de sterken het voor het zeggen hebben. We willen geen socialistische heilstaat, waar de kapitalistische elite vervangen is door een andere elite. We willen een sociale maatschappij."*⁷⁴

DE BOTSING

Piet de Haan

Bert-Harry Breimer

Evengoed, misschien wel mede door die maatschappijkritische uitlatingen, gaat er het ook later in de jaren '80 een enkele keer stevig aan toe tussen 'jong' en 'oud' bij het CNV.

Zo publiceert 'Welzijn', het op de Zorg gericht blad van CNV-bond CFO in september 1984 onder de titel 'De Botsing' een verslag van een pittig gesprek tussen Piet de Haan, Hoofdbestuurder van de Industrie- en Voedingsbond CNV en Bert-Harry Breimer van Werkende Jongeren CNV in Overijssel.⁷⁵

Dit keer geen discussie over structuur, maar over (maatschappij)visie en (vakbonds)cultuur. Een - misschien in het vuur van het gesprek wat opgeblazen? - generatiekloof wordt zichtbaar.

Piet de Haan neemt de maatschappijkritiek van WJ-CNV op de korrel: *"Kretologie. Prachtige volzinnen gebruik je. Alleen geef je niet aan hoe je praktisch die maatschappij ondersteboven moet keren. Ouderen zijn veel meer bezig met concrete veranderingen dan jongeren. Bij hen is het veel geschreeuw en weinig wol."*

⁷⁴ Idem.

⁷⁵ 'Welzijn' - 20 september 1984 - blz. IX en X.

Breimer van zijn kant pareert de bewering van de Haan dat leden op vergaderingen tegenwoordig alle ruimte krijgen om hun zegje te doen: *"Op vergaderingen worden jongeren nogal eens afgebluft door zo'n oude man die over de jeugdlonen begint. Ze worden onder tafel gekletst met verhalen over vroeger. Kortom, jongeren hebben niet het gevoel dat er ruimte is voor hun denkbeelden...Er moet dus een ander klimaat komen op die vergaderingen. Als je er nu heengaat vind je een stel oude lieden die bepaald niet op je verhaal zitten te wachten."*

De Haan verdedigt zich met het Jeugdwerkplan dat de gezamenlijke industriebonden vanuit hun kennis en ervaring hebben opgesteld, en meent dat hun geen verwijt te maken valt. Maar hij geeft toe: *"Nee daar waren geen jongeren bij"*. Waarop Breimer vinnig: *"Na afloop moest het plan alleen nog even door de strot van de bondsjongerenraad worden geduwd."*

Wat in het interview meespeelt, is dat den Haan geen positief jongerenbeeld lijkt te hebben: *"Te weinig doorzettingsvermogen, te weinig vechtlust"*. Dat was vroeger wel anders, meent hij.

De discussie gaat ook over de jeugdlonen. Die liggen onder vuur vanuit werkgevers zoals Stork Hengelo die het jeugdlloon van de leer- arbeidsovereenkomst willen vervangen door 'leren met zakgeld'.

De gezamenlijke vakbondsjongerenorganisaties zijn faliekant tegen, de Industriebond CNV lijkt - onder voorwaarden - geen principiële bezwaren te hebben. Stork kreeg overigens zelfs in werkgeverskring onvoldoende applaus voor zijn ideeën, en het ging allemaal niet door. Toch vindt de Haan - we spreken over 1984, in de sloop van het Akkoord van Wassenaar dat verdere verlaging van jeugdlonen *"sociaal en christelijk aanvaardbaar"* is, wanneer *"daardoor de winst en de werkgelegenheid bij ondernemingen wordt gestimuleerd."*

Ook al blijven beide heren het over veel onderwerpen principieel oneens, toch trekken gaandeweg het gesprek de kruitdampen zoetjesaan op, aldus de redacteur van het artikel.

Wat opvalt: het wordt in alle openheid neergeschreven, en tot een breuk leidt het zeker niet, en dat valt zeer te prijzen!

Begin 1980 wordt met weinig bombarie een naamswijziging doorgevoerd. Vanaf dat jaar staat WJ-CNV niet meer voor Werkende Jeugd, maar voor Werkende Jongeren. De achtergrond daarvan is niet helemaal duidelijk geworden, maar opvallend is het wel. Je zou eerder verwachten dat het bijvoeglijk naamwoord 'Werkend' in de naam meer ter discussie zou staan: WJ-CNV heeft immers vanaf de eerste dag óók open gestaan voor scholieren en studenten - *de werkenden van de toekomst* - en voor werkloze jongeren - zij die willen werken, maar (zeker in de jaren '80) slechts met moeite een baan kunnen vinden....als die er al was.

Naambordje op de Marnixstraat in Amsterdam. Hier nog met de oude naam: *Werkende Jeugd*

Wyb Kusters: *"Mij is bijgebleven dat de naamswijziging vooral te maken had met het feit dat het woord 'jeugd' wat oudbakken begon te worden. Het woord 'jongeren' werd ook als een iets meer volwassen typering beschouwd. Mijn connotatie bij 'jeugd' is dat dit toch vooral past bij de tienerjaren. Het woord 'jongeren' strekte zich wat verder uit. In die tijd was het overigens zo dat werknemers die in dienst waren van WJ slechts bij uitzondering ouder konden zijn dan 27. Later is dat opgerekt tot 30 jaar. Ook de Christelijke Werkgevers hadden in die tijd trouwens een eigen jongerenorganisatie...en daar was de maximum leeftijd 40 jaar!"*

De brugfunctie van het bondsjongerenwerk

Net als elders in de vakbeweging doen zich bij WJ-CNV soms spanningen voor, in eigen gelederen of met zusterorganisaties. In het vorige hoofdstuk lazen we al enkele voorbeelden daarvan.

Bij WJ-CNV lijken de (sporadische) spanningen eerder gerelateerd aan de verhouding met sommige CNV-bonden en de vakcentrale - dan dat er sprake is van veel intern 'gedoe'. Daarin verschilt WJ-CNV duidelijk van NVV-Jongerencontact, waar de discussies over de relatie met bonden en centrale ook intern soms diepe scheuren veroorzaakten.

Karst Dijkstra signaleert in zijn boek bij de opsomming van werkdoelen van de jongerenorganisatie soms overlap met de taken van vakcentrale en bonden: *"Hier en daar ontdekt men in deze opsomming een onderwerp dat als een duidelijke CNV-taak kan worden aangeduid. In de reeks komt verder een hele serie onderwerpen voor, ten aanzien waarvan de jonge mens ook bij zijn bond moet zijn."*⁷⁶

Dergelijke overlap lijkt een mogelijke bron van wrijvingen, maar Dijkstra neemt daarin vervolgens opvallend probleemvermijdend stelling. Hij beperkt zich tot de opmerking: *"WJ is natuurlijk geen vakorganisatie."*⁷⁷

Wellicht - hij schreef dit in 1979 - is dat om de mensen die op dat moment druk doende zijn met het oplossen van een reeks lastige problemen die onder meer hiermee samenhangen⁷⁸ niet voor de voeten te lopen?

Opvallend is ook dat hij in het geheel geen melding maakt van het 'bondsjongerenwerk', behoudens een vluchtige verwijzing naar *'jeugdwerkleiders bij de bonden'*.⁷⁹

Juist het verantwoord omgaan met inhoudelijke overlap, en het beheersbaar houden van mogelijke grensconflicten, lijken zich vertaald te hebben in het fenomeen 'bondsjongerenwerkers', waarover hier meer.

CNV-kantoor in Amsterdam. Voor de deur: Wyb Kusters

Eind jaren '70 komen ook bedrijven vaker op het pad van de jongerenorganisatie. En meestal gaat dat wel goed.

Wyb Kusters: *"We maakten elk jaar een werkplan, waarin allerlei activiteiten en thema's werden beschreven. Bijvoorbeeld in 1978 de teloorgang van KSH in Zaandam. Daar ging een groepje van zo'n tien jongeren van ons dan mee aan de slag. Ze gingen uitzoeken wat er aan de hand was, en of wij misschien een oplossing konden bieden. Dat vonden de bonden over het algemeen prima, geen probleem."*

Maar een enkele keer blijkt het wat minder eenvoudig.

Wyb Kusters: *We hebben in die tijd ook bij Hoogovens een jongerengroep opgezet. Als provinciaal medewerker begeleidde ik dat. De toenmalige*

⁷⁶ Dijkstra blz. 221.

⁷⁷ Dijkstra blz. 221.

⁷⁸ De vaak genoemde 'Struktuurnota' van begin 1979 is hiervan een belangrijke uiting.

⁷⁹ Dijkstra blz. 222.

bestuurder van onze Industriebond, Piet van den Ende, vond het een geweldige idee. Toen het eenmaal liep, kwam ik een keer zijn net aangetreden opvolger tegen. Die vroeg me 'wat WJ hier deed'... en ik moest weg. Dat werd dus een probleem voor het bestuur van WJ. De oplossing was uiteindelijk dat de bondsjongerenwerker van WJ-CNV die bij de Industriebond zat, een directe collega van me, het ging doen, en niet de provinciaal medewerker, die ik was. Soms liepen bondsjongerenwerk en districtswerk dus in elkaar over. "

Die zijn weliswaar in dienst van WJ-CNV, maar werken 'in de schoot' van, en tot op zekere hoogte ook aangestuurd door de bonden.

De in bonden actieve 'bondsjongerenwerker' is van niet te onderschatten belang geweest bij het voorkomen en zo nodig oplossen van (sporadische) wrijvingen. Enerzijds zijn ze ingebed in het dagelijks werk van een bond. Anderzijds zijn ze formeel niet in dienst van de betreffende bond, maar van Werkende Jongeren CNV.

Dat werpt zijn vruchten af bij het oplossen van de hierboven beschreven spanningen tussen bond en jongerenorganisatie bij Hoogovens.

Wyb Kusters: *"Maar het betekende wel dat bondsjongerenwerkers vaak heel gespleten moesten opereren. Wie moet ik nu volgen? Mijn echte baas bij de jongerenorganisatie, die me betaalt, of mijn 'materiële' baas bij de bond?"*

We zien een mogelijk loyaliteitsconflict als keerzijde van de brugfunctie: 'van wie' zijn die bondsjongerenwerkers nu eigenlijk?

Het verklaart de af en toe bestaande spanningen tussen het (landelijke of provinciale) werk van WJ-CNV en de activiteiten van de bondsjongerenwerkers.

Opmerkelijk, zeker in het licht van de spanningen op dit vlak rond 1980, en naar mijn mening ook anno 2023 actueel, is het pleidooi vanuit WJ-CNV⁸⁰ voor versterking van het jongerenwerk in de bonden zelf (het *bondsjongerenwerk*).

In de 'struktuurnotitie' erkennen de opstellers dat de werksituatie van jongeren - nummer één in het rijtje taken is - iets is waar met name de bonden zich mee bezig houden.

Bovendien vermoeden ze dat bondsjongerenwerk gemakkelijker is op te bouwen dan WJ-werk in districten, dat hoofdbesturen van bonden ook meer interesse hebben voor het eigen bondsjongerenwerk, er makkelijker geld voor beschikbaar stellen en bovendien de inbreng van jongeren in bondsbeleidsorganen *in het algemeen*⁸¹ op prijs stellen.

Als slotargument voor versterking van het bondsjongerenwerk voeren de opstellers aan dat: *"...jongeren veelal gemakkelijker functioneren⁸² in groepen bestaande uit beroepsgenoten dan in gemengde groepen."*⁸³

Ook op het onderwerp scholing en onderwijs, meer specifiek de bemoeienis met het 'leerlingstelsel', bestond een zekere overlap. Wyb Kusters: *"Niet alleen de beleidsmedewerker had scholing en onderwijs in haar pakket, maar ook een aantal collega's die in het bondsjongerenwerk zaten."* Toch lijken zich op dit vlak, behalve kleine strubbelingen, zoals in het kader 'kleine oneffenheden' beschreven, weinig problemen voor te doen.

⁸⁰ Voor de goede orde: de opstellers van de structuurnotitie komen allen uit het Hoofdbestuur van WJ-CNV.

⁸¹ Cursief omdat dit niet altijd het geval is, getuige de in het hoofdstuk 'De botsing' beschreven 'aanvaring' in 1984 tussen Piet de Haan, Hoofdbestuurder van de Industrie- en Voedingsbond CNV en Bert-Harry Breimer van Werkende Jongeren CNV in Overijssel.

⁸² In die jaren schreef je functioneren met een k.

⁸³ 'Struktuurnotitie' blz. 8.

VAKATURES BIJ WJ

Bij onze organisatie zijn momenteel 5 vakatures. Wij zijn op zoek naar:

- 3 PROV. JEUGWERKLEID(ST)ERS, respectievelijk in Gelderland, Noord-Holland en Zuid-Holland;
- 1 JEUGWERKLEID(ST)ER ten behoeve van jongeren van de Industriebond, die tevens voor een deel van zijn of haar tijd werkzaam zal zijn in district Overijssel;
- 1 MEDEWERKER op het landelijk bureau, die in hoofdzaak belast zal worden met allerlei zaken op het gebied van de publiciteit.

Heb je belangstelling voor één van deze functies, laat ons dat dan weten binnen 1 week na verschijnen van dit blad. (Briefje naar postbus 2475, t.a.v. Arie Wolmeijer.) Wij zenden je dan informatie over de betreffende functie.

Advertentie in 'Warempel uit 1978: zowel provinciaal medewerkers als 'bondsjongerenwerkers' heten formeel 'jeugdwerkleid(st)er'

In de kantlijn: kleine oneffenheden

Spanningen - een groot woord in dit geval - konden soms ook kleine aanleidingen hebben. André Bal: " *In Drenthe, Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland, Utrecht en Zeeland huurde WJ een kamer op een provinciaal CNV-kantoor. Soms gaf dat irritaties tussen een WJ medewerker en de vakbondsbestuurders. Die irritaties konden ontstaan wanneer de jongeren 's avonds vergaderd hadden en de vuile koffiekopjes en bierglazen nog op de aanrecht stonden, terwijl de huisregel was 'iedereen ruimt zijn eigen zoi op'. Ook was er soms gedoe met de organisatie van de schoolverlaterslessen. We schreven scholen aan dat we langs konden komen om een les te verzorgen over onderwerpen als 'wat moet je weten als je gaat werken', over solliciteren, je loon en bijvoorbeeld ook dat je pas met gevaarlijke machines mocht werken als je 18 was. Vaak ging zo'n aanbod in de wintermaanden de deur uit en moesten de lessen in het voorjaar gegeven worden. Dan was het vaak topdrukte, als een WJ medewerker dan aan de vakbondsbestuurders vroeg of ze mee wilden helpen was het antwoord nogal eens nee, want jullie zijn daar toch voor. Dat leidde wel eens tot boze gezichten over en weer op zo'n kantoor.*"

Wat beslist niet vergeten mag worden: WJ-CNV blijkt al die jaren een enorme kweekvijver te zijn voor CNV-vakbondsbestuurders. Werken in organisaties als WJ-CNV is voor velen een leerschool voor de verdere loopbaan. André Bal: "...dingen organiseren, regelen, niet bang zijn, handen uit te mouwen, plezier in je werk vinden en veel dingen samendoen, dat leerde je bij WJ-CNV". Niet alleen Wyb Kusters en André Bal zijn na hun jaren bij WJ-CNV doorgegaan als vakbondsbestuurder, ook de huidige (2023) CNV-voorzitter Piet Fortuin is ooit begonnen bij Werkende Jongeren CNV. Het 'openhouden' van de verbindingen tussen jongerenorganisatie en bonden is ook daarom een gedeeld belang.

André Bal blikt terug: "Met de nota 'Structuur en werkwijze' van 1979 werd beoogd meer lijn te brengen in het aanbod van activiteiten, betere spreiding van menskracht in de organisatie en de erkenning dat het ene deel van het werk, bondsjongerenwerk van de bonden zelf niet belangrijker was dan het provinciaal jongerenwerk vanuit WJ als Jongerenorganisatie van de vakcentrale. Het leidde tot een statutenwijziging waarmee de stemverhouding tussen provinciale leden en bondsjongeren gelijkgetrokken werd. Niet dat er veel gestemd werd op een Algemene Leden Vergadering of op congressen maar het voelde goed dat er erkend werd dat het ene niet uitmuntender was dan het ander. In de nota werd trouwens ook duidelijker omschreven wat het karakter van de organisatie was en wat doelen waren. "

De relatie met de CNV-vakcentrale

Werkende Jeugd-CNV belichaamt de na de oorlog om uiteenlopende redenen gemaakte keuze om het zwaartepunt van het jongerenwerk niet bij de bonden te leggen, maar bij de vakcentrale. Behalve dat dit beter past bij de eisen van de subsidiërende (landelijke) overheid, vergroot het de herkenbaarheid van de jongerenorganisatie, beperkt het de versnippering van jongerenwerk en helpt het de (beperkte) menskracht optimaal in te zetten. Om er maar een paar te noemen. Enkele mogelijke nadelen van zo'n keuze zijn in het vorige hoofdstuk aan bod geweest.

Al met al slaagt men er bij het CNV grosso modo in door een subtiele, ook in de organisatiestructuur vervatte personele verwevenheid tussen vakcentrale, jongerenorganisatie en het jongerenwerk van de bonden, grote conflicten te vermijden, waarbij een meer op 'harmonie' gerichte cultuur ongetwijfeld ook een rol speelt.

Interessant, en van een zekere actualiteitswaarde, ook voor andere organisaties met een eigen identiteit is de volgende zinsnede in het verslag van een gesprek over het te voeren personeels- en aannamebeleid, tegen de achtergrond van het grote verloop bij WJ: *"Opgemerkt wordt dat er zeker enige tijd - 1 à 2 jaar - nodig is om de normen/ doelstellingen van het CNV eigen te maken en bijgevolg de daaruit voortvloeiende houding te verinnerlijken."*⁸⁴

Wyb Kusters signaleert toch ook wel 'culturele verschillen' tussen Jongerenorganisatie en de 'Volwassenenbond': *"In de bonden is wat je doet meer gewoon 'werk'. Maar in de jongerenorganisatie is er een grote dosis idealisme. De sfeer is daar fantastisch. Mensen willen voor elkaar lopen en het is er ontzettend gezellig. Dat is in wat men noemt 'een volwassen vakbond' toch net wat anders."*

In de kantlijn: vakbond of vakcentrale...wat is het verschil?

Eén van de regelmatig weerkerende organisatorische vragen (en spanningsvelden) in het vakbondsjongerenwerk: is dit werk het terrein van de Vakcentrale, of van de aangesloten bonden? Of van beide? In dit tekstkader een toelichting op die termen.

Tot 2015 was het onderscheid tussen *vakcentrale* en *vakbond* in Nederland relatief duidelijk. Een *vakcentrale* was een federatie van vakbonden, die een aantal aangesloten vakbonden en hun leden vertegenwoordigt op een overkoepelend niveau.

De - al dan niet bij een vakcentrale aangesloten - *vakbonden* voeren onder meer de cao-onderhandelingen met werkgevers(organisaties), organiseren eventuele acties in bedrijven en sectoren, en bieden hun leden individuele belangenbehartiging en rechtsbijstand op het gebied van werk en inkomen.

De *vakcentrale* voert namens de aangesloten bonden onder meer het overleg met werkgeversorganisaties en de overheid, speciaal in adviesraden zoals de Sociaal-Economische Raad (SER) en de Stichting van de Arbeid.

Er waren in Nederland tot 2015 drie als *vakcentrales* te betitelen organisaties:

- de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV)
- het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV)
- de Vakcentrale voor Professionals (VCP)

Sinds 2015 is dit vele decennia lang gehanteerde onderscheid niet meer helemaal geldig.

Want op 1 januari van dat jaar fuseren een aantal bij de FNV-vakcentrale aangesloten bonden tot een zogeheten 'ongedeeld deel' van de FNV.

In eerste instantie vormen FNV Bondgenoten, AbvaKabo FNV, FNV Bouw, FNV Sport en de FNV-Vakcentrale zelf de kern van de nieuwe organisatie.

Later sluiten bonden als FNV Zelfstandigen, FNV Kiem (de vroegere 'Grafische Bond' of 'Typografenbond') zich aan.

Andere organisaties, zoals de Onderwijsbond AOb, de Journalistenvakbond NVJ, de FNV Horecabond en Zeevarendenbond Nautilus blijven als zelfstandige verenigingen aangesloten bij de FNV.

De fusie-FNV voert in principe ook namens deze bonden het vertegenwoordigend overleg op centraal niveau, zeg maar 'Den Haag' en 'Brussel'.

Intussen is een vergelijkbaar proces ook bij het CNV in gang gezet.⁸⁵ Het zou betekenen dat bij alle 'oude' vakcentrales een einde komt aan dit ruim 100 jaar geleden gekozen organisatiemodel, en dat alleen de VakCentrale voor Professionals (VCP) nog (ongeveer) op die manier is gestructureerd.

⁸⁴ Verslag gesprek WJ - voorzitters bonden dd. 18-10-1978

⁸⁵ <https://www.cnv.nl/nieuws/op-weg-naar-%C3%A9%C3%A9n-cnv/>

Dijkstra: *"Tussen het CNV en WJ zijn - uiteraard - wel eens meningsverschillen als het gaat om organisatorische, actie- en begeleidingsaangelegenheden. Dat doet overigens niet af aan de goede samenwerking. "* Hij voegt daaraan toe: *"Dat kan ook blijken uit een in de laatste tijd nog eens gemaakte afspraak dat beide organisaties gezamenlijk naar buiten zullen treden als dat mogelijk en wenselijk is."*⁸⁶

Dijkstra geeft deze schets in een periode - 1979 - van onvrede, om niet te zeggen crisis bij WJ-CNV, waarbij ook spanningen vallen te signaleren tussen WJ en de Vakcentrale CNV.⁸⁷ Die lijken op dat moment overigens meer te liggen in de sfeer van organisatorische en financiële continuïteit en van tekortschietende communicatie, dan dat ze te maken zouden hebben met diepgaande inhoudelijke of strategische verschillen van inzicht. Wel speelt de machtsvraag, 'wie heeft het voor het zeggen' en 'wie bepaalt de koers', mee.

Dat uit zich in de vraag hoe autonoom WJ-CNV mag opereren. Sinds 1973 heeft WJ-CNV geen eigen leden meer: alle CNV-leden tot 25 jaar zijn automatisch lid. In een gesprek tussen CNV-bestuur en je bestuur van WJ worden de consequenties hiervan duidelijk gemaakt: *"Het CNV heeft het jongerenwerk gedelegeerd aan WJ. Daaruit kan de konklusie getrokken worden dat WJ geen autonome organisatie is. Zij dient te functioneren binnen het totale beleid van het CNV"*⁸⁸ Het bestuur van WJ stelt daar in hetzelfde gesprek het recht op een zekere autonomie ('eigen verantwoordelijkheid') m.b.t. jongerenzaken tegenover, en benadrukt dat *"de relatie tussen WJ en CNV is geregeld in de inbreng van CNV en bonden in het hoofdbestuur van WJ."*⁸⁹

Jan van Treuren, in die tijd (1974) geroepen tot het voorzitterschap van WJ-CNV, schetst in een [video-interview uit 2005](#) de impact van de in 1973 doorgevoerde wijzigingen, en het wezenlijke verschil met de na de eeuwwisseling weer zelfstandige CNV Jongeren: *"Als voorzitter zat ik op een stoel van het CNV, we waren een deel van het CNV, en ik moest het CNV-beleid bij de jongeren vertegenwoordigen en niet andersom. Nu zijn jullie een zelfstandige organisatie, dat is een ontzettend groot verschil."*

Af en toe schemeren meer strategische verschillen van inzicht door, bijvoorbeeld dat WJ-CNV samenwerking blijft nastreven met de andere vakbondsjongerenorganisaties, terwijl het CNV nog de pijn voelt van het afhaken vijf jaar eerder bij de federatiebesprekingen met NVV en NKV, en daar met gemengde gevoelens naar kijkt.

In een gesprek van WJ met voorzitters van CNV bonden proeven we dan ook enige wrevel over die samenwerking met andere, vaak radicalere jongerenorganisaties als de (overigens niet met name genoemde) KWJ. Sprekend over 'integratie in de sfeer van standpunten' wordt gerefereerd aan de samenwerking rond het 'plan voor de jeugdarbeid': *"Het is duidelijk dat hier aan de orde is de relatie WJ-CNV. Wat de status is van WJ binnen de christelijke vakbeweging, alsmede de daaruit voortvloeiende consequenties voor de status van het hoofdbestuur van WJ."*⁹⁰

Toch worden aan wat in wezen een machtswoord is, grenzen gesteld: *"In ieder geval wordt een structuur waarbij WJ in principe, zo het CNV dat nodig vindt, op de vingers getikt kan worden, ongewenst genoemd."*⁹¹

De oplossingsrichting wordt in 1979, na veel discussie, neergelegd in een nota 'structuur en werkwijze'. Uit die nota, opgesteld door een werkgroep van het dagelijks bestuur van de jongerenorganisatie⁹², lijkt begin 1979 ook de organisatie WJ-CNV als zodanig onder vuur te liggen.

⁸⁶ Dijkstra blz. 222.

⁸⁷ Nota 'Structuur en werkwijze van Werkende Jeugd C.N.V.' (1979).

⁸⁸ Kort verslag gesprek CNV-bestuur en bestuur WJ d.d. 15-11-1978.

⁸⁹ Idem.

⁹⁰ Verslag gesprek WJ - voorzitters bonden dd. 18-10-1978.

⁹¹ Idem.

⁹² André Bal, Joop Bleeker, Albert Matthijssen en Aat Plugge.

De opstellers waarschuwen voor al te vergaande ingrepen: "De achterban van WJ is, denken wij, nog nooit zo smal geweest. Op hetgeen we nog hebben moeten we zuinig zijn. Een plotselinge grote verandering van WJ kan zelfs het geringe wat er nog is verder doen afbrokkelen." Dit wordt voorafgegaan door een andere waarschuwing: "...elke verandering die niet volledig is gedragen door betrokkenen gedoemd is te mislukken."⁹³

1997: Future Card...op de rand van de afgrond

Opmerkelijk is een CNV-initiatief van eind vorige eeuw. In 1997 wordt de 'Future Card' gelanceerd, een 'voordeelpas' voor jongeren, gekoppeld aan een vorm van jongerenlidmaatschap, die recht geeft op individuele dienstverlening. Het bezorgt het CNV op een gegeven moment rond de 70.000 jonge 'Future Card-leden'. Maar ook een groot financieel probleem: een faillissement van Future Card kon na enkele jaren slechts met grote inspanningen voorkomen worden. Rond 2000 lijken de ergste problemen voorbij. De zogenaamde 'Future Cardhouders' gelden nu automatisch als lid van CNV Jongeren⁹⁴, waarmee het ledental van de organisatie in één keer op 70.000 staat.

Wyb Kusters: "In de jaren '90 bezonnen we ons op de toekomst. Daar waren twee stromingen. De ene accepteerde dat de vakbeweging kleiner werd, en pleitte er voor een soort 'Gideonsbende'⁹⁵ te worden. De andere propageerde het model van een 'sociale ANWB': groter worden door dienstverlening. We hebben daarover gebrainstormd, en het resultaat was de Future Card, een combinatie van voordeelkaart, werkgerichte adviezen en recht op dienstverlening. Onderdeel was een deal over een mobiele telefoon die specifiek gebruik van Future Card diensten mogelijk maakte. We hebben er, vanwege het financiële risico, een aparte BV voor opgericht. Primair doel: leden en activiteiten voor leden.

Met als verwachting dat een Future Card-lid ook een voedingsbodemp voor verdere ledenaanwas van het CNV zou leveren.

Dat aanbod van de telefoon - die was betrekkelijk goedkoop - ging heel snel. Binnen de kortste keren zaten we op 10, 15 duizend. Dat was zo'n succes...daar zag Vodafone, die een rol speelde, zelf wel brood in, bracht zelf die telefoon ook op de markt, en haalde ons 3,4 keer in. Een paar maanden later ging KPN er ook mee aan de haal. Binnen de kortste keren was die telefoon geen 'unique selling point' meer.

Dat, en de kosten van de reclamecampagne, brachten de BV Future Card aan de rand van het faillissement. Met veel pijn en moeite hebben we dat uiteindelijk weten af te wenden. Daarna zijn we er op een zacht pitje mee verder gegaan.

⁹³ 'Structuur en werkwijze van Werkende Jeugd C.N.V.' (1979) - Inleiding.

⁹⁴ Toen nog onder de naam 'De Jongerenorganisatie CNV'.

⁹⁵ <https://www.ensie.nl/betekenis/gideonsbende>

Dat deden we door een herlancering van de Future Card, onder meer op de [Megafestatie](#) in Utrecht. De eerste de beste keer leverde ons dat zo'n 65.000 inschrijvingen op. Die inschrijvingen waren op dat moment voor ons 'leden' van de Jongerenorganisatie. Bij de veranderingen in de subsidieregeling gingen die ledenaantallen een grote rol spelen... Als je dan in één keer van 1500 naar 65.000 groeit, dat is een klapper. Dat heeft ons nog jarenlang goed gedaan."

Wyb Kusters vervolgt: *"Maar er was niet veel geld meer om verder te gaan, en de bonden waren ook niet van plan er verder geld in te stoppen. Het stomste besluit dat ze in mijn ogen ooit hebben gemaakt. Heel jammer.*

Wat we bijvoorbeeld hadden kunnen doen om jonge leden te binden: zorg voor een website met chatfunctie om mensen te helpen bij een sollicitatie. Of zet als vakbeweging zelf een vacaturebank op. Dat is niet gebeurd. Kortom: als je zoveel mensen hebt gewonnen voor de 'Future Card', dan moet je vanuit de bonden dingen met ze doen, activiteiten opzetten waarmee je ze vanuit het Future Card-lidmaatschap overhaalt tot lidmaatschap van een bond, die gericht is op het werk dat ze doen.. Verder kun je ook denken aan andere lidmaatschapsvarianten, bijvoorbeeld een licht algemeen-CNV-lidmaatschap. Maar dat riep teveel weerstand bij de bonden op. Daar is toen niet in geïnvesteerd "

Twintig jaar later is de Future Card van het CNV-jongereentoneel verdwenen. Tegenwoordig is het - aan elkaar geschreven - een ['groen' merk van creditkaartgigant VisaCard](#). Het kan verkeren... CNV Jongeren valt daarna terug op het eerder genoemde getal van 1300 leden, als we Wikipedia mogen geloven, en draait voor een groot deel op projectsubsidies.

1998: 'Werkende Jongeren CNV' wordt 'CNV Jongeren'

de Jongerenorganisatie CNV

Jongeren

In de jaren '90 is ook WJ-CNV dus 'zoekende' naar een bij de veranderende tijden passende koers en profiel. Resultaat: ruim veertig jaar na de oprichting maakt 'Werkende Jeugd CNV' in 1998 plaats voor ['CNV Jongeren'](#).

Aanvankelijk nog onder de naam 'De Jongerenorganisatie CNV' ontstaat een aparte bond, aangesloten bij het CNV.

Geert Wagenaer beschrijft het moment van oprichting: *"Het statige bondsgebouw van de voormalige Algemene Nederlandse Diamantbewerders Bond in Amsterdam, zou je eerder verbinden met de geschiedenis dan met het heden en de toekomst van de (christelijke) vakbeweging in ons land. Toch stond op die lentedag⁹⁶ in het ANDB-gebouw aan de Henri Polaklaan 9 de toekomst van de Jongerenorganisatie CNV centraal. (Kader)leden, landelijke en regionale vakbondsbestuurders, beleidsmedewerkers en geïnteresseerde studerende en werkende jongeren waren uitgenodigd 'op-de-thee'.*

Bij de jongerenorganisatie konden zich al langer niet meer uitsluitend werkende jongeren aansluiten. De doelgroep was breder geworden en de naam Werkende Jeugd CNV (kortweg WJ) was al aangepast. De aandacht voor de werkende jeugd was er echter zeker niet minder om geworden.

⁹⁶ Rekenend vanuit het artikel van Wagenaer zou het een herfsttag (november) moeten zijn geweest...

Lineke Maat, destijds JO-voorzitter, gaf de volgende aftrap: "Als wij de jongeren willen blijven boeien, dan moet het CNV ook voor hen herkenbaar zijn. Veel jongeren hebben een verkeerd beeld van de vakbond. Ze denken dat wij er alleen zijn voor stakingen en wanneer je ruzie hebt op je werk.

"Wij moeten ons dienstenpakket aanpassen aan de moderne werknemer, de flexwerker, de freelancer en de uitzendkracht. Je kunt denken aan loopbaanbegeleiding en advies over opleiding, maar ook aan huisvesting en financieel advies.

"Wat solidariteit betreft willen jongeren zich best inzetten voor de vakbond, maar alleen voor kortdurende concrete projecten. Dat past bij hun levensstijl. Een voorbeeld is een werkvakantie voor bouwvakkers in Roemenië.

"Jongeren hebben absoluut geen zin in de gevestigde vergaderstructuren binnen het CNV. Als je ze individueel aanspreekt dan is altijd wel een aantal bereid mee te denken over het jongerenwerk van het CNV. Alleen als het CNV zich aanpast aan wat jongeren willen, dan kunnen we de zeventigduizend Future Card-houders (leden van de Jongerenorganisatie CNV) behouden voor het CNV".

Vervolgens gaf de Jongerenorganisatie CNV, door middel van een diaprojectie 'Freeze', een actueel beeld van haar onderhanden projecten en werkzaamheden.

In de kantlijn: financiën

De financiering van jongerenorganisaties, ook die van het CNV, is een verhaal apart, en was soms sterk (mede)bepalend voor zowel de structuur, als voor doelstellingen en manier van werken. Dat heeft alles te maken met het feit dat de financiering voor het overgrote deel 'extern' was: het aantal 'eigen' leden - hooguit enkele duizenden - was bij lange na niet toereikend om de kosten van personeel en activiteiten te dekken. Geldmiddelen kwamen dan ook grotendeels uit de budgetten van de bonden, van de vakcentrale, en niet in de laatste plaats: uit subsidies door landelijke en provinciale overheden. Al die organisaties stelden hun eigen voorwaarden. 'Wie betaalt, bepaalt' gold ook hier.

Als in 1973 alle jonge leden van CNV-bonden automatisch ook lid worden van WJ-CNV, gaan die bonden ook 'contributie' aan de jongerenorganisatie betalen. Het leidt tot méér geld, maar ook tot méér invloed van de bonden op het reilen en zeilen van WJ-CNV.

Hoewel WJ-CNV een eigen Dagelijks Bestuur heeft, is de penningmeester van de CNV-vakcentrale tot in de jaren '80 ook penningmeester van WJ-CNV. Daarmee is directe invloed op de besteding van het geld mogelijk.

Pas in de jaren '80 veranderde dat, en werd Wyb Kusters behalve 'algemeen secretaris' ook penningmeester van WJ-CNV, met onder meer personeelsbeleid in zijn portefeuille.

De landelijke overheid van haar kant, financiert jarenlang alleen landelijk opererende jongerenorganisaties. Rond de eeuwwisseling wint het fenomeen 'projectsubsidie' veld. Toch leidt dit niet tot al te heftige discussies: het is slikken of stikken, wil men een belangrijke geldstroom naar de vaak armlastige jongerenorganisaties in stand houden.

André Bal: "Naast de vraag 'wie heeft het voor het zeggen, wie bepaalt de koers', was er ook de vraag, 'wat doen we voor wie en wie betaalt wat'. WJ Landelijk kreeg subsidie van het toenmalige ministerie van CRM in het kader van het jeugdbeleid, maar wel onder allerlei voorwaarden. Zo mocht WJ geen individuele belangenbehartiging doen, niet meedoen aan stakingen en andere echte vakbondsacties en zo meer.

In de noordelijke provincies, maar ook in Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland kreeg WJ bovendien provinciale subsidie, en daar golden dan weer vaak aanvullende voorwaarden, bijvoorbeeld dat meerdaagse bijeenkomsten in de betreffende provincie moesten worden gehouden. Daardoor was er over het land gezien een ongelijk aanbod van activiteiten en verschilden de mogelijkheden nogal. "

Hoe verrassend subsidieverlening soms kan lopen, blijkt tijdens het interview met Wyb Kusters. 'Vakbondswerk' in het algemeen en 'belangenbehartiging' in het bijzonder kwamen niet in aanmerking voor overheidssubsidie, met name ook niet wanneer algemene standpunten dreigden te worden omgezet in concrete, al dan niet op sectoren gerichte activiteiten. Maar als belangenbehartigende activiteiten werden getooid met het label 'pleitbezorging' maakte dat ze ineens wél subsidiabel, aldus Wyb Kusters. Het kan verkeren...

Piet Hazenbosch over de impact van de veranderende subsidieregelingen: *"Je ziet de subsidiëring van overheidswege ook terug in de arbeidsvoorwaarden: CNV-medewerkers hadden een eigen cao. Voor mensen in dienst van WJ-CNV lag dat anders."*

André Bal: *"De drie werkende jongerenorganisaties vielen formeel onder de werkingsfeer van de Cao Welzijn, maar hadden wel de mogelijkheid een eigen salarisregeling vast te stellen – overeen te komen met de betreffende vakbond. Binnen het CNV was dat de NCBO, de ambtenarenbond die ook de belangenbehartiging voor werknemers in de sectoren zorg en welzijn deed."*

Piet Hazenbosch vervolgt: *"Een van de redenen om eind jaren '90 de organisatie te transformeren, is de verandering van het subsidiebeleid: van het subsidiëren van jongerenorganisaties in de jaren '70 en '80, waarbij 80% van de personeels- en 60% van de activiteitenkosten werden gefinancierd, tot alleen nog maar projectsubsidies vanaf midden jaren '90. Dat was een groot probleem voor de jongerenorganisaties: die kwamen ineens zonder subsidie te zitten. Financiering via bonden en/of vakcentrale lukte niet, dus bleven projectsubsidies over. En alleen zelfstandige organisaties kwamen daarvoor in aanmerking. Met dan wel slechts een klein aantal leden, meestal minder dan 2000... Eigenlijk is die hele financieringsdraai de vertaling van het neoliberalisme naar de omgang met maatschappelijke organisaties, en dus breder dan alleen maar de jongerenorganisaties. En dat steeds in combinatie met bezuinigingen."*

Ook na de troebelen rond 'FutureCard' is het financiële leed bij CNV Jongeren helaas nog niet geleden. In [een video uit 2005](#) vertelt toenmalig voorzitter Antoon Blokland over een nog maar net voltooid reorganisatie, inclusief een flink aantal ontslagen in 2003, verband houdend met het stopzetten van VWS-subsidies.

Ook het huidige CNV Jongeren richt zich niet uitsluitend op werkende jongeren, maar opereert breder dan dat: *"CNV Jongeren is een onafhankelijke vakbond voor jonge werknemers in Nederland. We zijn er voor de bijbaners, stagiairs, vakantiewerkers, studenten, net-afgestudeerden, starters en young-professionals."*

Iedereen in de leeftijd van 13 tot 35 jaar kan lid worden. De organisatie bestrijkt daarmee een 'levensfase' van ruim 20 jaar. Een aanzienlijk langere periode dan in de jaren '50 toen de leeftijd voor leden van WJ-CNV strak begrensd was tussen 14 en 25 jaar.

CNV Jongeren	
Geschiedenis	
Ontstaansdatum	7 oktober 1955
Vakbond	CNV
Structuur	
Voorzitter	Justine Feitsma
Hoofdkantoor	 Utrecht
Land	 Nederland
Media	
Website	https://www.cnvjongeren.nl
Portaal	 Economie

CNV Jongeren plaatst zich uitdrukkelijk binnen de traditie van zijn voorgangers.

Dat wordt ook duidelijk uit het samenvattende blok in het Wikipedia-artikel: opgericht 7 oktober 1955.⁹⁷

Ook de focus op jongerenbelangen op de arbeidsmarkt, woningmarkt en in het onderwijs toont de aansluiting met het verleden. Op de website van CNV Jongeren zelf is die band met het verleden overigens niet expliciet zichtbaar.

⁹⁷ https://nl.wikipedia.org/wiki/CNV_Jongeren; in het artikel zelf staat de wordingsgeschiedenis overigens meer in detail beschreven.

Na 1998 lijkt het accent in de activiteiten te verschuiven: van gezamenlijke actie voor gezamenlijke - collectieve - jongerenbelangen, maar meer individugerichte dienstverleningsprojecten. Een ontwikkeling die in meer vakbondsjongerenorganisaties valt te herkennen, en niet alleen daar. Zo werkt 'FNV Professionals' langs vergelijkbare lijnen.

Rond 2000 komt de organisatie daar - deels -op terug: *"Service en advies op maat is nog steeds een belangrijk onderdeel van het pakket van Future Card, maar het individualistische kaartconcept is vervangen door 'het netwerkmodel'. Het netwerkmodel gaat uit van de clubgedachte waarin zeggenschap, interactie en activiteiten van en met jongeren centraal staan."*⁹⁸

Ook nu profileert CNV Jongeren zich nog steeds op het belangenbehartiging van jongeren als groep: *"...komen we in politiek Den Haag op voor de belangen van jongeren én maken we directe impact op de werkvloer. Zowel voor het collectief als het individu."*⁹⁹

Opmerkelijk is de zinsnede 'directe impact op de werkvloer'. Niet helemaal duidelijk wordt of en in hoeverre daarmee het oude probleem van 'grensafbakening' met CNV-bonden weer punt van discussie is. Wellicht bestaat ook in 2023 de constructie van de zogenaamde 'jongerenadviseur' nog steeds. Die waren in 2000 de schakel tussen de Jongerenorganisatie CNV en de CNV-bonden: binnen de bonden gericht op de jonge vakbondsleden, maar in dienst van de Jongerenorganisatie CNV.¹⁰⁰ En daarmee in wezen een voortzetting van de vroegere 'bondsjongerenwerker'.

In de kantlijn: 'Probeer de bond'

Een eerste daling van het aantal jonge CNV'ers zet na 2005 in, richting de 14.000 leden 'jonger dan 25'. Het is vermoedelijk een van de redenen om vanuit CNV Vakmensen in 2010 een nieuw jongereninitiatief te beginnen, '[Probeer de bond](#)'.

'Probeer de bond' omschrijft zichzelf in 2022 als volgt: *"Probeer de bond is er voor jou. Het is de studentenvakbond voor studenten. Wij komen op voor de rechten en plichten van studenten op het gebied van werk, stage en inkomen."*

In hun publicatie '[Effectief Vakbondswerk](#)', stammend uit augustus 2020, beschrijven Peter van der

⁹⁸ Jaarverslag 2000 van 'de Jongerenorganisatie CNV', blz. 32.

⁹⁹ <https://cnvjongeren.nl/over-ons/>

¹⁰⁰ 'de Jongerenorganisatie CNV - Jaarverslag 2000 - blz.39.

Valk en Paul de Beer de doelgroep van 'Probeer de bond' aanzienlijk smaller: "*Kern van het project Probeer de Bond (PdB) is dat het CNV mbo-studenten van alle ROC's in Nederland een gratis lidmaatschap van twee jaar aanbiedt. Om deze mbo-studenten te werven is een zelfstandige projectorganisatie opgezet, al hebben de leden van het projectteam wel gewoon een arbeidscontract bij het CNV.*"¹⁰¹

Gastlessen op ROC's worden genoemd als centraal bestanddeel van de werkzaamheden. Twee jaar later lijkt het 'aanbod van diensten' behoorlijk breder.

Aanvankelijk zien we dat alle inspanningen resultaten afwerpen: in 2012 heeft het CNV als geheel weer 20.000 leden onder de 25, in 2015 zelfs 24.000. Daarna zet de daling verder door, tot de huidige, weinig vrolijke cijfers.¹⁰²

Hoewel de doelgroep van 'Probeer de bond' smaller is dan die van 'CNV Jongeren', en de activiteiten van eerstgenoemde meer gericht zijn op individuele dienstverlening, lijken beide organisaties elkaar toch vrij sterk te overlappen.

Een parallel met grote broer FNV, waar het 'shortlived' [MyUnion/ JobCircle](#) rond 2008, en later [FNV Young and United](#) ook in dezelfde vijver vissen als [FNV Jong](#)?

CNV Jongeren werkt vooral sinds 2003 als projectorganisatie, hoewel het Projectenwerk - destijds gecoördineerd door het Projectbureau, al in 1999 een centrale plaats inneemt. Met toen, net als nu, een 10-tal projecten. Destijds goed voor meer dan de helft van de inkomsten/ subsidies.¹⁰³

Projectgericht werken maakt het mogelijk gedurende een afgebakende periode te focussen op specifieke activiteiten en doelen. Het heeft als keerzijde dat projecten eindig zijn: sommige actuele thema's verdwijnen uit beeld, of gaan onder een andere naam verder. Vluchtigheid dreigt. Een voorbeeld is het project *'Ambassadeurs van de toekomst'*. Dat is nog 'in de lucht' tijdens het schrijven van het eerste concept van dit artikel, eind 2022. Enkele maanden later werkt [de link naar de website niet meer](#). De reden: het project is voltooid, en heeft intussen een plaats in 'de eregalerij' gekregen, ofwel: [het projectenarchief van CNV Jongeren](#).

'Ambassadeurs van de toekomst' beoogde jongeren bewust te maken van onderwerpen als gedragsregels op de werkvloer, een gezonde balans tussen werk en privé, kennis over rechten en plichten als werknemer, de mogelijkheden voor inspraak op de werkvloer en hoe belangrijk het is om je als werknemer te blijven ontwikkelen. Alleen met deze kennis kunnen jongeren zichzelf optimaal voorbereiden en een goede start maken op de arbeidsmarkt.

Nog wel actueel is het project ['Mind the gap'](#), om te voorkomen dat jongeren met een beperking in het 'gat' tussen onderwijs en arbeidsmarkt vallen.

In hoeverre de betrokkenheid bij internationaal vakbondswerk bij CNV Jongeren een grote plaats heeft is de vraag: de website biedt geen aanknopingspunten (meer). In 2000 wordt nog melding gemaakt van het project 'Fashion Files' om jongeren bewust te maken van de omstandigheden waaronder hun kleding in lagelonenlanden geproduceerd wordt.

¹⁰¹ 'Effectief vakbondswerk' blz. 32.

¹⁰² De precieze cijfers komen uitgebreider aan de orde in [een eerder artikel van deze serie](#).

¹⁰³ Idem blz.42-43.

Het functioneren als projectorganisatie lijkt sterk medebepaald door de sinds midden jaren '90 definitief veranderde manier van subsidiëren. Wyb Kusters: *"In mijn tijd hadden we altijd een vorm van 'lump sum financiering': de organisatie deed goed werk, het belang van werkende jongerenactiviteiten was onomstreden, en op basis daarvan kreeg je een som geld. Negentig procent van het werk was overigens gesubsidieerd. Je moest wel beschrijven wat voor activiteiten je met dat geld had ondernomen, naar resultaten werd niet gevraagd. Dat is in de loop de jaren veranderd."*

In de kantlijn: wanneer ben je jong?

Boeiend is het schuiven met, om niet te zeggen: oprekken van leeftijdsgrenzen in de loop der jaren bij jongerenorganisaties van de vakbeweging. Voor de oorlog werd je door het CNV als 'jong', dan wel 'jeugd' gerekend tot je 20ste. Dat schoof door naar 25, later 27 en anno 2023 geldt bij CNV Jongeren iedereen tussen 13 en 35 als *jong*. Die bovengrens ligt overigens bij FNV Jong/Young&United precies zo.

Ten dele is het schuiven en oprekken te verklaren uit maatschappelijke veranderingen, zoals het verlengen van de leerplicht, het later betreden van de arbeidsmarkt door velen, en wellicht de vergrijzing.

Maar deels lijkt het ook een vorm van *'youngwashing'*, een manier van oppompen van het aandeel jonge leden in het totale (vergrijzende) ledenbestand.

André Bal licht toe: *"De verhoging van de leeftijdsgrens kwam ook door eerdere ontwikkelingen in het onderwijs. Al in de jaren 60 was de LTS van vaak twee jaar naar drie gegaan en de ULO van 3 jaar naar de MULO van 4 jaar. Er was discussie gaande over de invoering van de Mammoetwet waardoor iedereen eerst vier jaar algemeen onderwijs zou volgen en pas in het derde jaar een keus zou moeten gaan maken voor een vervolgopleiding. De LTS was in de jaren 70 nog een strikte jongensschool, die in 1977 ook toegankelijk werd voor meisjes. Jongens konden vanaf toen ook gaan leren strijken en wassen en dergelijke op de huishoudschool. Jongeren gingen steeds later aan het werk, als er al werk was, en hoewel ik het niet heb kunnen controleren tekenden ook nogal wat jongens na hun militaire dienstplicht bij, om een opleiding af te kunnen maken. In die tijd werd ook de leeftijdsgrens in de Wet op het Leerlingwezen gewijzigd van 25 naar 27 jaar. Daardoor werd ook de leeftijdsgrens bij Werkende Jeugd CNV verhoogd van 25 naar 27 jaar."*

Opvallend is dan weer wel dat je [voor het CBS](#) nog steeds jong bent tot aan je 25ste verjaardag. Daarna niet meer...

CNV Jongeren: Langer werken in groene baan

¹⁰⁴ <https://vakbondshistorie.nl/dossiers/vrouwen-besturen-nvv-fnv-en-cnv/>

Opvallend is dat CNV Jongeren zich profileert als *"enige onafhankelijke jongerenvakbond...die opkomt voor jouw belangen in Den Haag, zodat ook de politiek niet om onze generatie heen kan."*

Een bekende ex-voorzitter is Gerda Verburg. Zij begon bij WJ CNV als bondsjongerenwerker, gestationeerd bij de Hout- en Bouwbond CNV, was van 1986 tot 1990 voorzitter¹⁰⁴ en werd later lid van het CNV bestuur. Vervolgens Tweede Kamerlid voor het CDA en later minister van Landbouw en visserij. Het bekende Kamerlid Pieter Omtzigt was van 1991 tot 1993 lid van het hoofdbestuur van de

jongerenorganisatie. Van recenter datum is het voorzitterschap van Groen Links voorman Jesse Klaver (2009-2010). Anno 2023 is Justine Feitsma voorzitter van CNV Jongeren.¹⁰⁵

Soms is de organisatie spraakmakend. Zoals in 2009, als - dwars tegen de andere bonden in - CNV Jongeren pleit voor verhoging van de AOW-leeftijd en langer doorwerken. Bovenstaande foto van toenmalig voorzitter Jesse Klaver en de krantenkop in Trouw laten aan duidelijkheid weinig te wensen over.

Piet Hazenbosch: "CNV Jongeren pleitte voor verhoging van pensioen- en AOW-leeftijd in 2009 in het Algemeen Bestuur. We hadden net een rapport van de commissie Bakker gehad over de toenemende vergrijzing. Eén van de mogelijke oplossingen zag men in verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd. Daar was het CNV zwaar op tegen, behalve de CNV-Jongerenorganisatie, die het vooral vanuit het lange termijnbelang van de jongeren bekeek. Die hebben daarover in het Algemeen Bestuur stevig de wind van voren gekregen."

Wie in 2023 de standpunten van CNV Jongeren naleest ziet over de pensioenleeftijd als zodanig geen stellingname meer. Waarschijnlijk is dit in het licht van kabinetsmaatregelen, verhoging pensioenleeftijd en een nieuw pensioenstelsel geen heet hangijzer meer. Kennelijk ook niet als het - bijvoorbeeld - gaat om zwaar en ongezond werk, een onderwerp waar jongeren nog maar al te vaak tegenaan zullen lopen. De uitgebreide wensenlijst op het onderwerp 'huisvesting' contrasteert daar nogal mee.

Daarom ter afsluiting een persoonlijke noot van de (niet zo heel jonge) auteur van dit artikel. Juist voor jongeren is optimale kwaliteit van de arbeid over de volle breedte van groot belang. Met voorop veiligheid en gezondheid op het werk. Dat omvat meer dan het wel in het standpuntenoverzicht opgenomen burnoutprobleem. Jongeren hebben op termijn het grootste afbreukrisico als op dit onderwerp geen wezenlijke verbeteringen bevochten worden. Zowel in Den Haag als op de werkvloer. Werk aan de winkel?

Balans en uitdaging

Rond de eeuwwisseling is 'Future Card' de service- en ledenorganisatie van CNV Jongeren: alle zogenaamde 'Future Cardhouders' gelden als lid van de Jongerenorganisatie CNV.

Door enkele geslaagde wervingsactiviteiten voor de Future Card, onder meer op de Megafestatie in Utrecht, staat het ledental (tijdelijk) eind jaren '90 in één keer op meer dan 60.000!¹⁰⁶

Het systeem werkt tot op zekere hoogte ook in omgekeerde richting: jonge leden van CNV-bonden zijn automatisch Future Card-houder, en langs die route ook lid van de Jongerenorganisatie CNV. De Future Card bestaat intussen niet meer, waarna *CNV Jongeren*, zoals de organisatie vanaf omstreeks 2001 heet in 2023 circa 1300 eigen leden¹⁰⁷ telt.

Een 'automatisch lidmaatschap' van CNV-leden jonger dan 25 zou daar overigens niet heel veel aan veranderen: over het totaalandaal jonge mensen (tot 25 jaar) in het huidige CNV zijn de CBS-cijfers extreem onbarmhartig. Had het CNV min of meer stabiel steeds rond de 20.000 leden onder de 25 jaar, in de CBS-statistieken van 2021 resteren er daarvan nog zo'n 3000.¹⁰⁸ Ook op een totaal van 36.000 jongeren in die leeftijdsklasse dat überhaupt nog lid van een vakbond is¹⁰⁹, minder dan 1,5%, zijn dit geen vrolijk makende getallen.

¹⁰⁵ <https://cnvjongeren.nl/over-ons/het-team/>

¹⁰⁶ Toenmalig voorzitter van CNV Jongeren [Lineke Maat heeft het over 70.000](#)

¹⁰⁷ Bron: [Wikipedia](#) (versie laatst bijgewerkt 24 oktober 2022).

¹⁰⁸ Bronnen <https://opendata.cbs.nl/statline/?dl=1332C#/CBS/nl/dataset/80598ned/table> – Leden van vakverenigingen; geslacht en leeftijd (gewijzigd op: 3 november 2021).

¹⁰⁹ Minder dan 1,5% van het aantal jongeren tussen 15 en 25, iets meer dan 2% van het aantal werkende jongeren in die leeftijdsklasse: <https://opendata.cbs.nl/statline/?dl=6CBD5#/CBS/nl/dataset/85264NED/table>

Het aantal leden van 'Werkende Jeugd CNV' was ook in de periode voor 1973, als de organisatie alleen 'eigen' leden heeft, hoger dan de 1300 die 'CNV Jongeren' [volgens Wikipedia](#) tegenwoordig organiseert. Zo noemt Dijkstra het aantal van 2500 in 1958.¹¹⁰

Toch zijn André Bal en Piet Hazenbosch het eens over de grote meerwaarde van jongerenorganisaties als WJ-CNV en de opvolgers daarvan:

Bal: *" De jongerenorganisatie heeft op een aantal terreinen ontzettend goed werk gedaan. Om jonge mensen voor te bereiden op de wereld van het werken, via het schoolverlaterswerk. Daar informeerde je ze over de cao, over de omgang met collega's, over je vak en zo meer. Duizenden mensen werden op die manier bereikt. Maar de overstap naar het vaak conservatieve bolwerk van een bond, was vaak wel pittig. Er waren vooral hele discussies met het 'Bijbelvaste deel' van de oudere vakbondsachterban, vooral in tijden van actie, zoals de tijd van 'boos op Koos' bij de overheid. Jongeren baalden daar vaak van. "*

Hazenbosch: *"Jongerenorganisaties waren er officieel vaak om de vraag te beantwoorden hoe je jonge mensen lid kon maken van de vakbeweging. Die functie werden ze geacht te hebben. In de praktijk bleek dat ze niet zozeer het opstapje waren naar lidmaatschap van een bond, maar het opstapje waren naar werken, en daarin nogal vakbondsachtig werk deden. Ze hadden dus een eigenstandige functie, een waarde 'in zich' en waren niet slechts een soort toegangspoort naar vakbondslidmaatschap. Die eigenstandige functie werd vooral zo door de jongeren en jongerenorganisaties zelf gezien en beleefd, en minder binnen de soms nogal conservatieve bonden, met hun gevestigde posities en belangen."*

De balans van bijna 70 jaar naoorlogs jongerenwerk bij het CNV kent dus plussen en minnen. Maar waar het aanvankelijk vooral om te doen was, jongeren winnen en behouden voor de protestants-christelijke vakbeweging, die strijd is weliswaar niet verloren, maar ook bij lange na nog niet gestreden.

Bronnen/ Verder lezen:

Geert Wagenaer - ['Uit de geschiedenis van de werkende jeugd CNV'](#) -vakbondshistorie.nl - april 2012;

- Annie van Wezel - [Anneke Westerlaken kijkt terug op 20 jaar CNV](#) - vakbondshistorie.nl - maart 2022;
- ['CNV Jongeren'](#) op Wikipedia;
- Piet Hazenbosch - ['Voor het volk om Christus' wil'](#) - Hilversum 2009;
- Paul de Beer en Peter van der Valk - ['Effectief Vakbondswerk'](#) - Amsterdam 2020;
- Karst Dijkstra 'Beweging in Beweging'- CNV Utrecht 1979 - hoofdstuk 'Jeugdwerk';
- Interview met André Bal en Piet Hazenbosch (Utrecht, 15 december 2022);
- Interview met Wyb Kusters (Oegstgeest, 15 februari 2023);
- 'In 2005 bestond CNV Jongeren 60 jaar...' [Drie historische video's van en over WJ-CNV](#)

¹¹⁰ Karst Dijkstra 'Beweging in beweging' (1979) - blz. 220.